

13 juli 2023

university of
 groningen

NIET TEVREDEN, GELD TERUG?

OVER HOE FINANCIËLE ONZEKERHEID LEIDT TOT
ONTEVREDENHEID MET HET HUIDIGE REGERINGSBELEID,
EN DE INVLOED VAN HET SOCIALE NETWERK

Student	Merith van Lohuizen S4072758 M.F.van.Lohuizen@student.rug.nl
Begeleider	Wouter Kiekens
Tweede lezer	Jacob Dijkstra
Cursus	Bachelorwerkstuk SOBA313A 2022 - 2023
Datum	13 juli 2023

Abstract

Een bevolking die tevreden is met de regering is belangrijk voor een goed werkende democratie. Echter, maar 17% van de Nederlandse bevolking is tevreden met het huidige kabinet. Eerder onderzoek wijst uit dat de economie door de bevolking als beoordelingscriterium wordt gebruikt voor het presteren van de regering. Met de huidige energiecrisis en de daarbij behorende inflatie krijgen steeds meer huishoudens moeite met rondkomen. Omdat het dus slechter gaat met de economie zou dit ook kunnen betekenen dat de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid daalt. Daarom richt dit onderzoek zich op in hoeverre het financieel rondkomen van huishoudens van invloed is op de mate van tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. In eerder onderzoek ligt de focus vooral op het financiële aspect, maar er is nog weinig bekend in hoeverre het sociale aspect hier invloed op heeft. Daarom is er in dit onderzoek ook onderzocht in hoeverre de betrokkenheid van iemands sociale netwerk invloed heeft op dit proces. Op basis van eerder onderzoek werd verwacht dat huishoudens die beter rond kunnen komen ook tevredener zijn met het huidige regeringsbeleid. Daarbij werd verwacht dat de mate van betrokkenheid van iemands sociale netwerk een positieve invloed zou hebben op het effect van financieel rondkomen van huishoudens en de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid.

Er is een hiërarchische logistische regressieanalyse uitgevoerd met data van het LISS Panel. In overeenstemming met de verwachtingen bleek dat huishoudens die niet goed rond kunnen komen ook minder tevreden zijn met het huidige regeringsbeleid. Er bleek maar deels bewijs gevonden te zijn voor de invloed van de betrokkenheid van het sociale netwerk. Dit komt niet overeen met de verwachtingen, en het vraagt om vervolgonderzoek naar het sociale netwerk.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Theorie	7
2.1 <i>Zijn huishoudens die niet rond kunnen komen minder tevreden met de regering?</i>	8
2.1.1 Op macroniveau	8
2.1.2 Op microniveau.....	9
2.2 <i>De rol van sociale netwerken</i>	10
2.3 <i>De invloed van leeftijd, geslacht en opleidingsniveau</i>	12
2.3.1 Leeftijd	12
2.3.2 Geslacht.....	13
2.3.3 Opleidingsniveau	14
2.4 <i>Visualisatie van het onderzoeksmodel</i>	15
3. Methoden	16
3.1 <i>Dataset en procedure</i>	16
3.3 <i>Operationalisaties</i>	17
3.3.1 <i>Tevredenheid met het huidige regeringsbeleid</i>	18
3.3.2 <i>Rondkomen met het inkomen van het totale huishouden</i>	18
3.3.3 <i>Mate van betrokkenheid van het sociale netwerk</i>	18
3.3.4 <i>Controlevariabele leeftijd</i>	19
3.3.5 <i>Controlevariabele geslacht</i>	19
3.3.6 <i>Controlevariabele opleidingsniveau</i>	19
3.4 <i>Beschrijving van de analyse-opzet</i>	19
3.4.1 <i>Beschrijvende statistieken</i>	20
3.4.2 <i>Hypothese 1</i>	20
3.4.3 <i>Hypothese 2</i>	22
4. Resultaten	23
4.1 <i>Beschrijvende statistieken</i>	23
4.1.1 <i>Univariate statistieken</i>	23
4.1.2 <i>Bivariate statistieken</i>	25
4.2 <i>Hypothesetoetsing</i>	27
4.2.1 <i>Hypothese 1: Het hoofdverband</i>	29
4.2.2 <i>Hypothese 2: De moderatie</i>	29
4.2.3 <i>Controlevariabelen</i>	31
4.3 <i>Modevaluatie</i>	32
4.3.1 <i>Onafhankelijke observaties</i>	32
4.3.2 <i>Multicollineariteit</i>	33
4.3.3 <i>Modelfit op basis van Hosmer-Lemeshow en Likelihoodratio</i>	34
4.3.4 <i>Uitbijters</i>	36
5. Discussie en conclusie	37
5.1 <i>Conclusie</i>	37
5.1.1 <i>Hypothese 1</i>	37
5.1.2 <i>Hypothese 2</i>	38
5.1.3 <i>Terugkoppeling naar de onderzoeksvraag</i>	40
5.1.4 <i>Controlevariabelen</i>	40
5.2 <i>Discussie</i>	41
5.2.1 <i>Beperkingen van het onderzoek</i>	41
5.2.2 <i>Implicaties voor vervolgonderzoek</i>	43
5.3 <i>Tot slot</i>	45

Literatuur	46
Bijlage 1	50
<i>Dataset</i>	50
<i>Operationalisaties</i>	51
Afhankelijke variabele: tevredenheid met het huidige regeringsbeleid.....	51
Afhankelijke variabele: financieel rondkomen van huishoudens	52
Moderatie variabele: mate van betrokkenheid van het sociale netwerk	53
Controlevariabele: leeftijd.....	55
Controlevariabele: geslacht.....	56
Controlevariabele: opleidingsniveau.....	57
Bijlage 2	58
<i>Bivariate statistieken</i>	58
<i>Regressieanalyse</i>	67
Bijlage 3	72
<i>Assumpties</i>	72
<i>Multicollineariteit</i>	72
<i>Uitbijters</i>	73
Bijlage 4	75
Bijlage 5	80

1. Inleiding

Een bevolking die tevreden is over de regering en haar beleid is belangrijk voor een goed werkende democratie (Wroe, 2016). Het draagt namelijk bij aan het goed functioneren van de samenleving. Echter, uit cijfers van *i&o research* blijkt dat maar 17% van de Nederlandse bevolking tevreden is over het huidige kabinet Rutte IV (van der Schelde, 2022). Het onvermogen om crises op te lossen bleek in dit onderzoek de belangrijkste reden te zijn voor de ontevredenheid. Een van deze crises ging over de stijging van energieprijzen sinds augustus 2022 en de daarbij behorende inflatie van de meeste producten (NOS, 2022). De Nederlandse bevolking is van mening dat er niet daadkrachtig genoeg wordt opgetreden om te voorkomen dat nog meer huishoudens in financiële problemen raken (van der Schelde, 2022). Dit is een van de redenen waarom de Nederlandse bevolking ontevreden is over het huidige kabinet.

Deze situatie laat zien dat in economisch zwaardere tijden de bevolking minder tevreden is over de regering. Een dergelijke economische crisis zorgt ervoor dat Nederlandse huishoudens in de financiële problemen kunnen raken. Er zou dus gesteld kunnen worden dat huishoudens die te maken hebben met een verslechtering van hun economische situatie minder tevreden zijn over de regering. Hier is al meerdere malen onderzoek naar gedaan, en er is een verklaring voor het verband tussen de economische situatie van huishoudens en hun tevredenheid over de regering bekend (Wroe, 2016; Böhnke, 2008; Klärner & Knabe, 2019).

Wanneer huishoudens het economisch zwaar te verduren krijgen, brengt dit economische onzekerheid met zich mee. Een bevolking is tevreden met de regering wanneer het economisch goed gaat, en is ontevreden met de regering wanneer het economisch slecht gaat (Wroe, 2016). Dat komt omdat huishoudens de regering verantwoordelijk stelt voor de economische prestaties van de huishoudens. Wanneer deze prestaties slecht zijn, of door de huishoudens als slecht ervaren worden, geven ze de regering hiervan de schuld (Wroe, 2016).

13 juli 2023

In de ogen van de huishoudens presteert de regering slecht en dit wekt vervolgens ontevredenheid op. De rol die de regering heeft in tijden van financiële onzekerheid is daarbij ook een belangrijk aspect. Wanneer de regering in de ogen van de huishoudens faalt in het faciliteren van financiële hulp, zal dit leiden tot teleurstelling en frustratie, waardoor de tevredenheid over de regering daalt (Giustozzi & Gangl, 2021). Ook hier bepaalt het presteren van de overheid in hoeverre men tevreden of ontevreden is.

De relatie tussen het inkomen van huishoudens en de tevredenheid over de regering is nu kort besproken. Bestaande literatuur focust vooral op de economische aspecten waarom huishoudens ontevreden zijn met het huidige regeringsbeleid. De rol van sociale aspecten komen hier nog niet aan bod. Als bijdrage aan het maatschappelijke debat, en potentiële oplossing voor de ontevredenheid onder huishoudens, is het interessant, maar vooral belangrijk om te onderzoeken welke rol het sociale netwerk van de huishoudens hierin speelt. Wat kan het sociale netwerk van een huishouden dat slecht rond kan komen veranderen aan de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid? Uit eerder onderzoek is namelijk gebleken dat huishoudens die hulp krijgen van hun sociale netwerk minder ontevreden zijn over de regering dan huishoudens die geen hulp krijgen van hun sociale netwerk (Klärner & Knabe, 2019). Het sociale netwerk van huishoudens kan dus op een positieve manier bijdragen aan de tevredenheid over de regering. Om welke hulp van sociale netwerken het gaat, zal in het theoriehoofdstuk worden toegelicht. In deze bachelor-scriptie wordt onderzoek gedaan naar de invloed van het financieel rondkomen van huishoudens op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid, en in hoeverre de hulp van het sociale netwerk van huishoudens hier invloed op heeft. Er is namelijk nog te weinig aandacht voor de rol van sociale aspecten.

Nu de relatie tussen het inkomen van huishoudens en hun tevredenheid met het huidige regeringsbeleid duidelijk is, is het goed om te kijken wat dit betekent voor de samenleving. Momenteel is de invloed van het financieel rondkomen van huishoudens op de

13 juli 2023

tevredenheid met het huidige regeringsbeleid erg relevant. Door de huidige energiecrisis en de daarbij behorende inflatie gaan veel huishoudens er financieel op achteruit (Pijnenburg, 2022). Volgens het Nibud (het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) heeft één op de drie huishoudens moeite met rondkomen (Pijnenbrug, 2022). De kosten, waaronder de vaste lasten en boodschappen van veel huishoudens stijgen. Hierdoor moet er meer geld naar deze kostenposten, waardoor men moet bezuinigen op andere kostenposten en aanpassingen moet doen aan het uitgavepatroon. Het is daarom belangrijk om te onderzoeken in hoeverre financieel rond kunnen komen invloed heeft op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Wanneer meer huishoudens er financieel op achteruit gaan, zou dit ook betekenen dat de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid zal dalen. Juist nu het maatschappelijke probleem groter lijkt te worden, is het belangrijk dat hieraan gewerkt wordt.

Kortom, de Nederlandse bevolking is ontevreden over het huidige regeringsbeleid, en een mogelijke oorzaak hiervan is dat steeds meer huishoudens niet kunnen rondkomen. In deze bachelor scriptie wordt onderzocht in hoeverre het verband tussen de financiële situatie van huishoudens en de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid bestaat, en op welke manier de mate van betrokkenheid van het sociale netwerk hier invloed op heeft. Daarom heb ik de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *“Wat is de invloed van niet rond kunnen komen met het inkomen van het totale huishouden op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid, en hoe verschilt dit tussen de mate waarin deze kunnen terugvallen op hun sociale netwerk?”* Dit onderzoek bestaat uit een theoretische onderbouwing voor de verwachte relaties tussen tevredenheid met het huidige regeringsbeleid, het financieel rondkomen van huishoudens, en de mate van betrokkenheid van de sociale netwerken. Hieruit zullen twee hypothesen volgen. Voor dit onderzoek wordt de data van het LISS Panel gebruikt (LISS Panel, 2022). Met behulp van een regressieanalyse zal er worden gezocht naar een antwoord op de onderzoeksvraag.

2. Theorie

In dit hoofdstuk zullen de theorieën worden behandeld die in deze bachelor scriptie worden gebruikt. Voordat deze theorieën worden besproken is het belangrijk om de concepten af te bakenen die gedurende het gehele onderzoek gebruikt zullen worden.

Tot nu toe is er gesproken over verschillende vormen van een verslechtering van de financiële situatie. Dit is een breed begrip en kan daarom op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. In deze bachelor-scriptie zal de focus worden gelegd op het ‘financieel rond kunnen komen van huishoudens’. Dit geeft aan in hoeverre huishoudens vinden dat ze financieel rond kunnen komen. Het gaat hier om het inkomen van het totale huishouden. Er is voor deze definitie gekozen omdat het een subjectieve maat is voor inkomen. Iemand geeft zelf aan in hoeverre hij vindt dat hij kan rondkomen. De reden waarom er gekozen is voor een subjectieve maat voor inkomen is dat de emotie die dit opwekt weer effect heeft op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid, wat ook een emotie is.

In deze bachelor scriptie gaat het specifiek over de ‘tevredenheid met het huidige regeringsbeleid’. Hiermee wordt bedoeld hoe tevreden men is met het beleid van de huidige regering. In het methoden hoofdstuk wordt verduidelijkt hoe deze concepten zijn gemeten.

Voor het concept van het sociale netwerk worden twee termen gebruikt. De eerste is ‘hulp van het sociale netwerk’, en de tweede is ‘een sociaal netwerk waar men op terug kan vallen’. Met beide termen wordt hetzelfde concept bedoeld. De eerste term wordt vaker gebruikt in het theoriehoofdstuk en benadrukt wat het sociale netwerk kan betekenen. De tweede term wordt vaker gebruikt in het resultaten- en conclusiehoofdstuk en benadrukt in hoeverre een huishouden zo’n sociaal netwerk heeft.

2.1 Zijn huishoudens die niet rond kunnen komen minder tevreden met de regering?

2.1.1 Op macroniveau

Er zijn verschillende oorzaken waarom huishoudens ontevreden kunnen zijn met het huidige regeringsbeleid. Eén daarvan is het niet rond kunnen komen met het inkomen van het totale huishouden. Huishoudens die financieel niet rond kunnen komen zijn minder tevreden zijn met het huidige regeringsbeleid (Wroe, 2016). In deze paragraaf zal worden beschreven hoe dit proces verloopt.

Allereerst speelt de omgeving waarin men leeft een grote rol. Nederland is een verzorgingsstaat. Dat houdt in dat de staat al haar burgers bestaanszekerheid garandeert (Kullberg & Olsthoorn, 2019). In Nederland kennen we het sociale vangnet. Dat zijn voorzieningen van het socialezekerheidsstelsel in Nederland, bestaande uit uitkeringen of toeslagen die een bestaansminimum bieden aan mensen die anders geen inkomen zouden hebben (Kullberg & Olsthoorn, 2019). Hiermee ligt de levensstandaard in Nederland hoog vergeleken met landen waar ze een ander sociaal stelsel hanteren. Omdat het in Nederland dus goed is geregeld wat betreft sociale zekerheid, is het tegenstrijdig om te bedenken dat de Nederlandse bevolking ontevreden is met het huidige regeringsbeleid wanneer huishoudens niet rond kunnen komen. In Nederland is er sprake van de *welfare state paradox* (Fulmer, 2010). Dit houdt in dat wanneer de levensstandaard zo hoog ligt, de verwachtingen wat betreft deze levensstandaard, en hoe de welvaartsstaat hieraan bijdraagt ook hoog zijn. Wanneer iemand niet rond kan komen, kan hij dus niet aan deze levensstandaard voldoen. Omdat deze persoon niet aan de verwachtingen van de levensstandaard voldoet, ontstaat er ontevredenheid met het huidige regeringsbeleid, ondanks de uitgebreide voorzieningen van het socialezekerheidsstelsel (Fulmer, 2010). Op die manier zijn huishoudens die niet rond kunnen komen ontevredener met het huidige regeringsbeleid dan huishoudens die wel rond kunnen

13 juli 2023

komen. Dit is een mogelijke verklaring voor de hoge mate van ontevredenheid met het huidige regeringsbeleid.

Mensen zijn dus tevreden met een goed presterende regering die voldoet aan de verwachtingen van haar bevolking (Wroe, 2016). De economische situatie van huishoudens is een belangrijke barometer om de tevredenheid met huidige regeringsbeleid te meten. Echter, dit is wel een verklaring op macroniveau dat geen rekening houdt met wat er op individueel niveau gebeurt.

2.1.2 Op microniveau

Er is ook een verklaring voor het verband tussen het financieel rondkomen van huishoudens en de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid op het microniveau. Niet rond kunnen komen brengt economische onzekerheid met zich mee. Mensen zijn risico-avers en houden niet van economische onzekerheid (Wroe, 2016). Volgens Tversky en Kahneman (1992) en hun *loss aversion theory* is het ook zo dat een verlies zwaarder weegt dan een even grote winst; het verlies van een euro kwijtraken is groter dan het geluk van een euro vinden. Dit wordt ook wel een negativiteitsbias genoemd. In het geval van economische onzekerheid is er sprake van zo'n negativiteitsbias. Het houdt in dat negatieve emoties en gebeurtenissen voor mensen altijd zwaarder wegen en prominenter aanwezig zijn dan positieve gebeurtenissen en emoties (Wroe, 2016). Aan niet rond kunnen komen zijn voor huishoudens negatieve emoties gebonden. Bijvoorbeeld je zorgen maken, het minder goed hebben dan de rest, stress, hopeloosheid en ontevredenheid (Movisie, 2022). Naast dat de negativiteitsbias van Tversky en Kahneman betrekking heeft op iemand persoonlijk, zorgt het ook voor een algemene negatieve houding waardoor we negatiever over dingen zullen denken (Tversky & Kahneman, 1992; Wroe, 2016). Wanneer we situaties beoordelen die van zichzelf al negatief zijn, zullen we degene die in onze ogen daar verantwoordelijk voor zijn ook negatief

13 juli 2023

beoordelen. Al eerder werd gezegd dat de regering verantwoordelijk werd gesteld voor de economische prestaties van huishoudens. Zij worden in dit geval dus ook negatief beoordeeld, want de regering wordt als verantwoordelijk gezien (Wroe, 2016).

Kortom, in de ogen van de huishoudens heeft de regering een onzekere economische situatie gecreëerd, waardoor zij de schuld krijgen. Op die manier kunnen huishoudens die niet rond kunnen komen ontevredener zijn met het huidige regeringsbeleid. Uit deze argumentatie volgt de volgende hypothese:

Hypothese 1: Hoe minder goed een huishouden financieel kan rondkomen, hoe minder tevreden die is met het huidige regeringsbeleid.

2.2 De rol van sociale netwerken

We hebben nu de relatie tussen het financieel rondkomen van huishoudens en hun tevredenheid met het huidige regeringsbeleid besproken. Deze relatie kan verschillen voor de mate van betrokkenheid van het sociale netwerk van de huishoudens. Vanuit je sociale netwerk kan je verschillende soorten hulp krijgen (Klärner & Knabe, 2019). Als eerste kan dat financiële hulp zijn, zoals tijdelijk geld lenen van een vriend of familielid. De tweede soort hulp is fysieke hulp. Mensen uit je sociale netwerk helpen door iets te doen, zoals op de kinderen passen. De derde soort hulp is mentale hulp. Er is binnen het sociale netwerk iemand waarmee je goed kan praten tijdens een wandeling of een bezoekje. Dit biedt mentale steun waardoor iemand zich beter voelt. Iemand's sociale netwerk kan dus op veel verschillende manieren hulp bieden, om de huidige situatie te verlichten.

De rol van sociale netwerken, zoals hierboven besproken, uit zich op twee manieren: absoluut en relatief (Halleröd & Larsson, 2008). Dat wil zeggen dat de huishoudens het effect van de hulp daadwerkelijk merken in hun leven, maar dat het ze ook beter laat voelen. Beide manieren zullen nu besproken worden.

13 juli 2023

Eerst zal de absolute rol van sociale netwerken worden besproken. Huishoudens die financiële, fysieke of mentale hulp krijgen vanuit hun sociale netwerk zullen minder last hebben van het feit dat ze niet rond kunnen komen. Door deze hulp van hun sociale netwerk kunnen ze beter rondkomen dan eerst, of ze hebben minder last van het feit dat ze niet rond kunnen komen (Klärner & Knabe, 2019). Iemand uit het sociale netwerk past bijvoorbeeld op de kinderen zodat de ouders kunnen werken zonder de kosten van de kinderopvang. Hierdoor zullen zij tevredener zijn met het huidige regeringsbeleid dan huishoudens die geen hulp krijgen vanuit hun sociale netwerk. Want huishoudens die beter rond kunnen komen zijn tevredener met het huidige regeringsbeleid (Böhnke, 2008). Je zou dus kunnen stellen dat huishoudens die niet rond kunnen komen en ook geen financiële, fysieke of mentale hulp krijgen van hun sociale netwerk, het financieel slechter hebben dan huishoudens die niet rond kunnen komen en wel die hulp van hun sociale netwerk krijgen. Daardoor kan het zijn dat huishoudens die geen hulp krijgen van hun sociale netwerk ontevredener zijn met het huidige regeringsbeleid dan huishoudens die wel hulp krijgen van hun sociale netwerk.

Nu zal de relatieve rol van sociale netwerken worden besproken. Wanneer het sociale netwerk geen hulp kan bieden, en dus ook geen verlichting van de financiële situatie oplevert, zullen deze huishoudens zich hierdoor ook sociaal meer buitengesloten voelen (Halleröd & Larsson, 2008). Relatieve deprivatie is een verklaring voor de relatieve rol van het sociale netwerk. Relatieve deprivatie is een subjectieve ontevredenheid die ontstaat door de relatieve positie ten opzichte van de situatie van anderen. Men gaat zich vergelijken en rangschikken met mensen uit hun omgeving. Wanneer je dus niet rond kan komen met het inkomen van het totale huishouden heb je ten opzichte van anderen een slechtere positie, en sta je dus lager in deze rang (Giustozzi & Gangl, 2021). Omdat je jouw situatie als slechter beoordeelt, zal er meer ontevredenheid met het huidige regeringsbeleid ontstaan. Dit geldt dus voor zowel een geobserveerde als subjectieve verslechtering. Hulp van het sociale netwerk kan de huidige

13 juli 2023

situatie verlichten, waardoor de relatieve positie ten opzichte van de situatie van anderen beter wordt. Wanneer een huishouden hulp ontvangt van het sociale netwerk komen ze dus hoger in deze rang (Giustozzi & Gangl, 2021). Op deze manier kan de relatieve positie er ook voor zorgen dat huishoudens die geen hulp ontvangen van hun sociale netwerk ontevredener zijn met het huidige regeringsbeleid (Klärner & Knabe, 2019). Want zoals eerder in dit hoofdstuk is besproken, stelt men de regering verantwoordelijk voor de economische prestaties van huishoudens.

Uit deze argumentatie volgt de volgende hypothese:

Hypothese 2: Het positieve effect van het financieel niet rondkomen van huishoudens op de ontevredenheid met het huidige regeringsbeleid is sterker voor huishoudens zonder een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen, dan huishoudens met een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen.

2.3 De invloed van leeftijd, geslacht en opleidingsniveau

In dit onderzoek zijn er verschillende achtergrondvariabelen die invloed hebben op de relatie tussen het financieel rond kunnen komen van huishoudens en hun tevredenheid met het huidige regeringsbeleid.

2.3.1 Leeftijd

Als eerste wordt er gekeken naar de invloed van leeftijd. Verschillende leeftijdsgroepen hebben op politiek vlak namelijk verschillende belangen en interesses. Hierdoor ontstaat er ook een verschil in de mate van tevredenheid met het huidige regeringsbeleid tussen de verschillende leeftijdsgroepen (Schmeets & Exel, 2022). Over het algemeen neemt de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid af met de leeftijd (Arends &

13 juli 2023

Schmeets, 2015; Peeters et al., 2020). Ook het CBS stelt dat jongeren tevredener zijn de regering dan oudere mensen (Arends & Schmeets, 2015; Schmeets & Exel, 2022; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020). In de huidige literatuur is nog weinig bekend hoe het kan dat jongeren tevredener zijn. Aan de andere kant stellen bronnen dat jongeren zich ongehoord voelen in de politiek, wat voor ontevredenheid zorgt (Ankoné, 2022; Nederlands jeugdinstituut, 2022). Dit gaat in tegen de cijfers van het CBS (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020).

Onderzoek laat zien dat leeftijd belangrijk is voor het voorspellen van tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Al met al hebben alle leeftijdscategorieën andere belangen. Hierdoor ontstaan er verschillen in de mate van tevredenheid met het huidige regeringsbeleid voor verschillende leeftijden, en daarom is het belangrijk om hier rekening mee te houden.

2.3.2 Geslacht

Er wordt ook gekeken naar de invloed van geslacht op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. De politiek wordt nog steeds gedomineerd door mannen (EIGE, 2016). Mannen zijn geïnteresseerder in politieke zaken en daarom ook meer betrokken en beter vertegenwoordigd in de politiek (I&O Research, 2017). Omdat hun vertegenwoordiging groter is, worden hun belangen beter behartigd, en zijn zij dus tevredener met het huidige regeringsbeleid dan vrouwen. Verder zijn mannen over het algemeen rechtser als het gaat om sociaaleconomische onderwerpen (I&O Research, 2017). Omdat de huidige regering (kabinet-Rutte IV) ook een rechts-georiënteerde regering is, zijn mannen hier tevredener over omdat zij het meer met de regering eens zullen zijn dan vrouwen. Hieraan gerelateerd is ook dat vrouwen zich over het algemeen minder gehoord voelen in de politiek (Nederlands Jeugdinstituut, 2022). Zij voelen zich uitgesloten van politiek participatie. 41% van de Nederlandse jonge vrouwen heeft het vertrouwen in politieke leiders verloren (Nederlands

13 juli 2023

Jeugdinstituut, 2022). Dit maakt dat zij minder tevreden zijn met het huidige regeringsbeleid dan mannen. Naast dat mannen beter vertegenwoordigd zijn in de politiek, zijn mannen over het algemeen ook optimistischer over hoe het gaat met Nederland (Van Beuningen, 2020). Dit optimisme laat indirect zien hoe er wordt gedacht over de regering, omdat het huidige regeringsbeleid bepaalt hoe het gaat met Nederland. Ook dit laat zien dat mannen over het algemeen tevredener zijn met het huidige regeringsbeleid dan vrouwen. Door deze verschillen is het belangrijk om rekening te houden met geslacht in dit onderzoek.

2.3.3 Opleidingsniveau

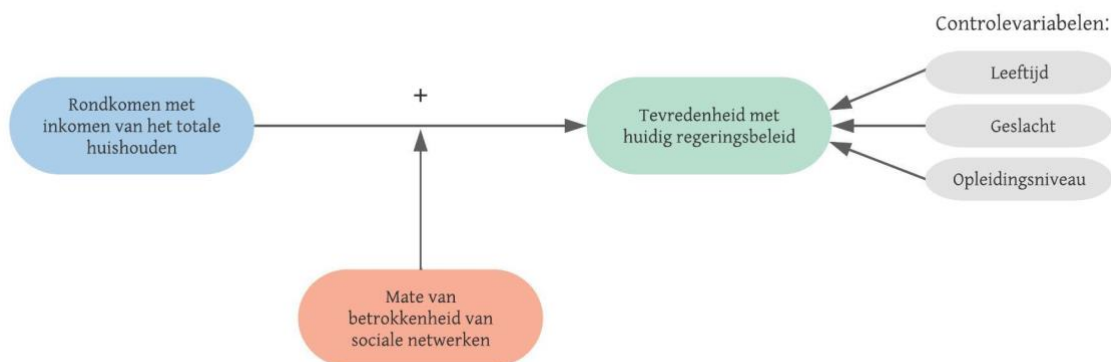
Tot slot is het belangrijk om te kijken naar de invloed van opleidingsniveau. Uit onderzoek blijkt dat over het algemeen hoger opgeleiden (opleidingsniveau HBO en WO) tevredener zijn met het huidige regeringsbeleid dan lager opgeleiden (opleidingsniveau VMBO en MBO) (Den Ridder et al., 2022; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020). Hier zijn verschillende redenen voor. Hoger opgeleiden hebben meer politieke kennis, politieke interesse en cognitieve vaardigheden (De Kluis, 2017; Den Ridder et al., 2022). Dit maakt dat zij beter begrijpen en op de hoogte zijn van wat er in de politiek gebeurt. Ook hebben hoger opgeleiden meer materiele zekerheid en een beter toekomstperspectief. Verder is de culturele afstand tot politici van hoger opgeleiden korter. Zij zullen zich hierdoor meer verbonden voelen met de mensen in de politiek, en dus de regering. Deze redenen leiden ertoe dat hoger opgeleiden over het algemeen tevredener zullen zijn met het huidige regeringsbeleid dan lager opgeleiden (Den Ridder et al., 2022; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020). De opleidingsniveaus van de middelbare school zijn in deze literatuur buiten beschouwing gelaten. In dit onderzoek zijn deze opleidingsniveaus wel meegenomen. Er kan dus worden gekeken of het hiervoor genoemde verschil ook opgaat voor de opleidingsniveaus van de middelbare school. Vanwege

13 juli 2023

deze verschillen tussen mensen met lage en hoge opleidingsniveaus is het belangrijk om rekening te houden met de invloed van opleidingsniveau op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid.

2.4 Visualisatie van het onderzoeksmodel

Uit dit theoretisch kader volgt het volgende onderzoeksmodel. De onderstaande figuur is een schematische weergave van de verwachte verbanden tussen de concepten uit de besproken theorie. In dit onderzoeksmodel is een verwacht direct hoofdverband tussen het rondkomen met het inkomen van het totale huishouden en de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid weergegeven. Het verwachte modererende effect van de mate van betrokkenheid van sociale netwerken op het hoofdverband is weergegeven. Tot slot worden de effecten gecontroleerd door de drie controlevariabelen leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

Figuur 1: Grafische weergave van het onderzoeksmodel

3. Methoden

3.1 Dataset en procedure

Om de relatie tussen het financieel rondkomen van huishoudens en de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid te onderzoeken wordt er gebruik gemaakt van de data van het Longitudinal Internet Studies for Social Sciences (LISS Panel; LISS Panel, 2022). Dit project is ontstaan zodat onderzoekers hun eigen onderzoek kunnen uitvoeren aan de hand van bestaande gegevens. Het panel bestaat uit 5.000 huishoudens en bevat ongeveer 7.500 respondenten met een minimale leeftijd van 16 jaar. Het panel is gebaseerd op een steekproef van huishoudens uit het bevolkingsregister van het CBS, en is daardoor een goede afspiegeling van de Nederlandse bevolking (LISS Panel, 2022).

De vragenlijsten van het LISS Panel bestaan uit verschillende onderwerpen: *gezondheid; religie en etniciteit; sociale integratie en vrije tijd; familie en huishouden; werk en school; persoonlijkheid; politiek en waarden; en economische situatie: activa, economische situatie: inkomen en economische situatie: huisvesting* (LISS Panel, 2022). Het zijn gestructureerde vragenlijsten die maandelijks worden uitgegeven aan deelnemers van het panel. Een gestructureerde vragenlijst houdt in dat alle onderwerpen en vragen vaststaan. Het invullen van de vragenlijst vindt digitaal plaats en duurt tussen de 15 en 30 minuten. Huishoudens die niet beschikken over een computer of internet worden hierin voorzien, om zo te voorkomen dat deze mensen niet mee worden genomen in de data. De deelnemers worden betaald per ingevulde vragenlijst. Ieder jaar wordt er een nieuwe wave gepubliceerd. De data die voor dit onderzoek gebruikt gaan worden komen uit wave 14 en 15. Dit is in totaal verspreid over de periode van oktober 2021 tot en met juli 2022.

De dataset kent ook non-respons. Voor de dataset die is gebruikt voor dit onderzoek worden er drie vragenlijsten gebruikt; *inkomen, politiek en waarden* en *sociale integratie en vrije tijd*. Elke dataset heeft een ander percentage non-respons. Voor de vragenlijst *inkomen*

13 juli 2023

zijn er 7.178 panelleden benaderd. Hiervan was de non-respons 22,0% (1.577 panelleden). De vragenlijst *politiek en waarden* is in drie delen afgenomen. Voor het eerste deel zijn 6.131 panelleden benaderd en er was een non-respons van 13,0% (795 panelleden). Voor het tweede deel zijn 6.107 panelleden benaderd en er was een non-respons van 13,4% (821 panelleden). Voor het derde deel zijn 6.069 panelleden benaderd en er was een non-respons van 13,3% (810 panelleden). Voor de vragenlijst *sociale integratie en vrije tijd* zijn er 6.299 panelleden benaderd. Hiervan was de non-respons 19,1% (1.195 panelleden). In *bijlage 1* zal de non-respons per gebruikte variabele worden gegeven.

Dan volgt nu het aantal respondenten die in de analyse van dit onderzoek zijn opgenomen. Uit de oorspronkelijke dataset is een selectie gemaakt van alle huishoudhoofden met een minimale leeftijd van 18 jaar. Omdat het over tevredenheid met het huidige regeringsbeleid gaat is het belangrijk om alleen naar respondenten te kijken met een stemgerechtigde leeftijd. Verder is het belangrijk om enkel te kijken naar de huishoudhoofden, om afhankelijkheid van de data te voorkomen. Er wordt namelijk onderzocht in hoeverre iemand kan rondkomen met het inkomen van het totale huishouden, en respondenten die uit hetzelfde huishouden komen zullen nagenoeg dezelfde antwoorden geven. Deze selectie uit de oorspronkelijke dataset bestaat uit 3.424 respondenten. Na het verwijderen van alle missende waarden (de non-respons) blijven er 2.458 respondenten over. Dat is de sample-grootte waar dit onderzoek op gebaseerd is.

3.3 Operationalisaties

Hieronder is beschreven hoe de items zijn gemeten en hoe sommigen zijn bewerkt. Zie *bijlage 1* voor verdere beschrijving en toelichting van de items waar een schematisch overzicht van de beschrijvende statistieken voor alle items te vinden is, evenals een toelichting bij de bewerkingen van de variabelen.

13 juli 2023

3.3.1 Tevredenheid met het huidige regeringsbeleid

Het concept tevredenheid met het huidige regeringsbeleid wordt gemeten aan de hand van de vraag: “Hoe ontevreden of tevreden bent u in het algemeen met wat de regering in de afgelopen tijd heeft gedaan?” De antwoordmogelijkheden voor dit item zijn (1) zeer ontevreden, (2) ontevreden, (3) niet tevreden maar ook niet ontevreden, (4) tevreden, (5) zeer tevreden. Een hogere score op dit item betekent meer tevredenheid met wat de regering in de afgelopen tijd heeft gedaan. Omdat we een logistische regressieanalyse gaan doen wordt deze variabele dichotoom gemaakt. Antwoordcategorie 1 t/m 3 wordt (0) niet tevreden, en antwoordcategorie 4 en 5 wordt (1) tevreden.

3.3.2 Rondkomen met het inkomen van het totale huishouden

Het concept rondkomen met het inkomen van het totale huishouden wordt gemeten aan de hand van de vraag: “Kunt u op een schaal van 0 tot 10 aangeven hoe moeilijk of gemakkelijk u kunt rondkomen met het inkomen van uw huishouden? 0 betekent dat u zeer moeilijk kunt rondkomen, 10 dat u zeer gemakkelijk kunt rondkomen.” Een hogere score op dit item betekent dat iemand beter kan rondkomen met het inkomen van het totale huishouden. Omdat het een continue variabele betreft wordt deze gecentreerd.

3.3.3 Mate van betrokkenheid van het sociale netwerk

Het concept mate van betrokkenheid van het sociale netwerk wordt gemeten aan de hand van de stelling: “Er zijn genoeg mensen waarop ik in geval van narigheid kan terugvallen.” De antwoordmogelijkheden voor dit item zijn (1) ja, (2) min of meer, (3) nee. Voor deze variabele heb ik twee dummyvariabelen gemaakt omdat het de interactievariabele betreft. De eerste dummyvariabele ‘min of meer’ heeft de antwoordcategorieën (0) ja en nee,

13 juli 2023

(1) min of meer. De tweede dummyvariabele ‘ja’ heeft de antwoordcategorieën (0) min of meer en nee, (1) ja. De antwoordcategorie ‘nee’ is hier de referentiegroep.

3.3.4 Controlevariabele leeftijd

De leeftijd van de respondent is gemeten in jaren. Omdat het een continue variabele betreft wordt deze gecentreerd.

3.3.5 Controlevariabele geslacht

Geslacht is gemeten aan de hand van de antwoordmogelijkheden: (1) man, (2) vrouw, (3) anders. Na het verwijderen van alle missende waarde blijven er 0 respondenten over met antwoordcategorie (3) anders, dus valt deze antwoordmogelijkheid af. Voor interpretatiedoeleinden is deze variabele gehercodeerd naar (0) man, (1) vrouw.

3.3.6 Controlevariabele opleidingsniveau

Het opleidingsniveau is ook gemeten. Voor dit onderzoek wordt de variabele gebruikt waarbij opleiding is gemeten in CBS-categorieën. De antwoordcategorieën zijn: (1) basisonderwijs, (2) vmbo, (3) havo/vwo, (4) mbo, (5) hbo, (6) wo. Deze variabele is ordinaal. Er zijn vier dummyvariabelen van gemaakt, met ‘basisonderwijs’ als referentiecategorie.

3.4 Beschrijving van de analyse-opzet

Het statistisch analyseplan ziet er als volgt uit. Mijn afhankelijke variabele is een dichotome variabele, en daarom zal er een hiërarchische logistische regressie worden uitgevoerd. Het doel is om te schatten wat de invloed is van de onafhankelijke variabele het ‘financieel rondkomen van huishoudens’ op de afhankelijke variabele ‘tevredenheid met het huidige regeringsbeleid’. Daarnaast onderzoek ik het effect van de moderator ‘mate van

13 juli 2023

betrokkenheid van sociale netwerken' op het hoofdverband. In deze analyses wordt er gecontroleerd voor de variabelen 'leeftijd', 'geslacht' en 'opleidingsniveau'.

3.4.1 Beschrijvende statistieken

Voordat de hypothesen worden getoetst zullen de beschrijvende statistieken van de betrokken variabelen worden gegeven. Deze bestaan uit de univariate en de bivariate statistieken. De univariate statistieken bieden inzicht over de verdeling van de betrokken variabelen. Voor de univariate statistieken zullen de gemiddelden (voor continue variabelen) of proporties (voor categorische of dichotome variabelen), het minimum en het maximum worden gegeven.

Voor de bivariate statistieken wordt er naar correlaties gekeken. Deze bieden inzicht in de onderlinge samenhang tussen de betrokken variabelen van dit onderzoek. Voor de correlaties tussen continue of dichotome variabelen is de Pearson's methode gebruikt. Voor de correlaties tussen categorische variabelen is de Phi & Cramer's V gebruikt. Voor de correlaties tussen een continue en een categorische variabele is een ANOVA gedaan. Voor sommige correlaties tussen dichotome en continue variabelen is nog een t-toets gedaan om de gemiddelden van de twee groepen te vergelijken.

3.4.2 Hypothese 1

Hypothese 1 luidt: *Hoe minder goed een huishouden financieel kan rondkomen, hoe minder tevreden die is met het huidige regeringsbeleid.*

Om hypothese 1 te toetsen worden er drie modellen geschat. In model 1 zullen eerst de afhankelijke variabele 'tevredenheid met het huidige regeringsbeleid' en de controlevariabelen worden toegevoegd aan het model, zodat er meteen kan worden gekeken of het belangrijke variabelen zijn. Verder is het van belang om de controlevariabelen eerst aan

13 juli 2023

het model toe te voegen, om op die manier direct zuivere effecten te verkrijgen. In model 2 zal de onafhankelijke variabele ‘financieel rondkomen van huishoudens’ worden toegevoegd. In model 3 wordt de moderator variabele, bestaande uit twee dummyvariabelen ‘mate van betrokkenheid van sociale netwerken’ toegevoegd. Hypothese 1 zal worden getoetst in model 3 om zo alle betrokken variabelen mee te nemen in de analyse.

Er wordt dus een logistische regressieanalyse gedaan. Hierbij worden er naast de hellingen ook odds-ratio's gegeven. Verder spreken we bij een logistische regressie van kansen op succes, in dit geval de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid (1). In de tabel met de resultaten van de regressieanalyse worden de odds-ratio's (OR) gegeven. Er volgt nu een uitleg over de interpretatie van de OR. Voor deze uitleg worden OR's gebruikt uit de logistische regressieanalyse. Deze zijn te vinden in *tabel 3* in het resultatenhoofdstuk.

De OR wordt als volgt berekend: de waarschijnlijkheid dat een bepaalde situatie zich voordoet gedeeld door de waarschijnlijkheid dat een bepaalde situatie zich niet voordoet:

$\frac{\text{Kans op succes}}{\text{Kans op geen succes}} = \frac{x}{1-x}$. Hier volgt een voorbeeld (uit model 1) zodat de resultaten van de

hypothesetoetsing goed te begrijpen zijn. Stel de kans op succes (in dit geval tevredenheid

met het huidige regeringsbeleid) is 0,5. Dan is de bijbehorende $OR = \frac{0,5}{1-0,5} = 1$. Een OR van 1

betekent dat de kans op succes even groot is als de kans op geen succes, en dat klopt want deze was 0,5.

Wanneer leeftijd met één eenheid stijgt geldt er een bijbehorende OR van $\frac{x}{1-x} = 0,997$. Deze OR is terug te vinden in model 1 in *tabel 3*. De kans op succes (x) die hierbij hoort is dan 0,499. De kans op succes is in dit geval de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Om het verschil in kansen te berekenen trek je de zojuist berekende x van 0,5 af, wanneer de kans op succes even groot is als de kans op geen succes. Een toename van één eenheid (in dit geval één levensjaar) betekent voor deze respondent een afname van de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid van 0,1% (0,5 - 0,499). Met andere woorden,

13 juli 2023

hoe ouder iemand is, hoe kleiner de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Op basis van de resultaten uit dit voorbeeld zou je kunnen zeggen dat ouderen minder tevreden zijn met het huidige regeringsbeleid dan jongeren. Op deze manier worden de OR's uit de resultatentabel geïnterpreteerd.

3.4.3 Hypothese 2

Hypothese 2 luidt: *Het positieve effect van het financieel niet rondkomen van huishoudens op de ontevredenheid met huidige regeringsbeleid is sterker voor huishoudens zonder een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen, dan huishoudens met een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen.* Met deze hypothese wordt het effect van de moderatie getoetst. Om hypothese 2 te toetsen wordt er nog een vierde model geschat. In model 4 wordt de interactie toegevoegd. De interactie bestaat uit twee interactievariabelen omdat het twee dummyvariabelen betreft. Het gaat namelijk om een interactie met een variabele met drie antwoordcategorieën. De referentiegroep is antwoordcategorie (1) 'nee'. Dit houdt in dat men geen sociaal netwerk heeft waar men op kan terugvallen. De overige twee antwoordcategorieën 'min of meer' en 'ja' zitten in het model.

Er is sprake van een moderatie wanneer de hellingen van beide interactievariabelen positief zijn, en de odds-ratio's groter dan 1 en significant zijn. Verder kan er ook gekeken worden naar de diagnostieken van de modelfit. Wanneer model 4 beter blijkt te zijn dan model 3 kan er worden gesteld dat er sprake is van een moderatie, omdat dit model de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid beter kan schatten. Dus door naar de grootte en de significantie van de hellingen te kijken, en de verschillende modellen met elkaar te vergelijken, kan er worden getoetst of er sprake is van een moderatie.

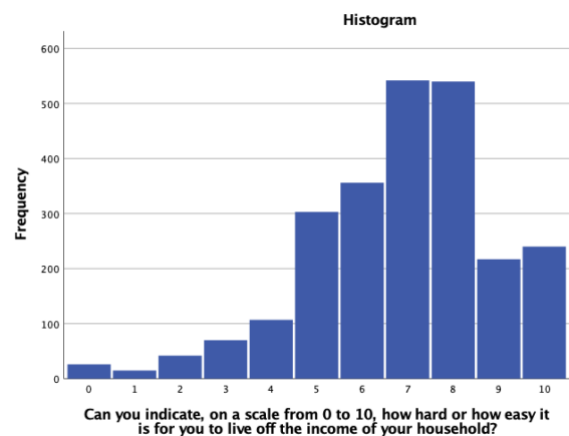
4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het onderzoek worden besproken. De resultaten uit dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de complete dataset. Dat is de dataset waarin alle respondenten zijn meegenomen die op elke variabele valide gescoord hebben. Eerst zullen de beschrijvende statistieken behandeld worden. Deze bestaan uit univariate en bivariate statistieken, en deze zijn weergegeven in tabellen. Tot slot zal de hiërarchische logistische regressieanalyse die is uitgevoerd besproken worden.

4.1 Beschrijvende statistieken

4.1.1 Univariate statistieken

De univariate statistieken worden weergegeven in *tabel 1*. Er zullen wat opvallende en interessante statistieken besproken worden. Het gemiddelde van de onafhankelijke variabele “het rondkomen van huishoudens’ ligt relatief hoog op

Figuur 2: Histogram rondkomen (n = 2.458)

een schaal van 0-10 (*Gemiddelde* = 6,86; *SD* = 2,02). Een hogere score indiceert dat men beter kan rondkomen. In dit onderzoek wordt een score van 5 of lager aanschouwd als niet goed kunnen rondkomen. Dat betekent dat het grootste deel van de respondenten goed kan rondkomen met het totale inkomen van het huishouden. Weinig respondenten geven aan niet goed te kunnen rondkomen. Er is dan ook sprake van een links-scheve verdeling, zoals te zien is in *figuur 2*.

Verder is de frequentieverdeling van de afhankelijke variabele – tevredenheid met huidig regeringsbeleid – ook opvallend. Het grootste deel van de respondenten is niet tevreden met het huidige regeringsbeleid (84,9%). Maar een klein deel van de respondenten geeft aan tevreden te zijn met het huidige regeringsbeleid (15,1%).

Ook kan er aan de hand van *tabel 1* gesteld worden dat de meeste mensen een sociaal netwerk hebben waarop ze kunnen terugvallen. Maar een klein deel van de respondenten geeft aan geen sociaal netwerk te hebben waar de op terug kunnen vallen (5,9%).

Tabel 1: Beschrijving van de in de analyse opgenomen variabelen: gemiddelde (standaarddeviatie), minimum- en maximumwaarde en totaal aantal respondenten uit de dataset zonder ontbrekende gegevens.

<i>Variabele</i>	<i>Gemiddelde (Standaarddeviatie)^a</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>n totaal</i>
Tevredenheid met huidig regeeringsbeleid				2.458
• Nee	84,9%			
• Ja	15,1%			
Leeftijd	59,52 (16,07)	19	96	2.458
Geslacht				2.458
• Man	63,4%			
• Vrouw	36,3%			
Opleidingsniveau				2.458
• Basisschool	5,4%			
• VMBO	18,4%			
• HAVO/VWO	8,3%			
• MBO	24,5%			
• HBO	28,7%			
• WO	14,8%			
Ronkomen van huishoudens	6,86 (2,02)	0	10	2.458
Hulp van sociale netwerk				2.458
• Nee	5,9%			
• Min of meer	21,8%			
• Ja	72,3%			

^a Bij nominale variabelen is de frequentieverdeling vermeld in percentages.

Een ander opvallend resultaat uit de univariate statistieken is dat er meer mannen dan vrouwen in de dataset zijn (63,4%). De oorzaak hiervan is dat er voor de gebuikte sample een selectie is gemaakt voor huishoudhoofden. Dit zorgt ervoor dat er meer mannen dan vrouwen in de dataset voorkomen. Verder is de gemiddelde leeftijd in de dataset redelijk normaal voor deze sample met een minimum van 19 en een maximum van 96 (*Gemiddelde* = 59,52; *SD* = 16,07). Echter, deze gemiddelde leeftijd is hoger dan de gemiddelde leeftijd in Nederland. Deze is namelijk 42,2 (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Dat komt omdat leeftijd in

deze sample pas vanaf 19 jaar begint. Meer dan twee derde van de respondenten heeft na de middelbare school nog een vervolgopleiding afgerond (68%) en iets minder dan de helft van de respondenten is hoger opgeleid (43,5% HBO of WO). De groepen hoger opgeleiden zijn groter. Alle opleidingsniveaus worden gerepresenteerd in deze dataset, maar de groepen lager opgeleiden zijn kleiner.

4.1.2 Bivariate statistieken

De bivariate statistieken worden gegeven in *tabel 2*. Het eerste wat opvalt als je naar *tabel 2* kijkt is dat bijna alle correlaties significant zijn, op drie na. Dat komt omdat er in dit onderzoek sprake is van een grote steekproef. Deze zorgt er vaak voor dat zelfs hele kleine correlaties significant worden. Echter, geen van de correlaties is groot, vrijwel alle correlaties zijn relatief klein. Verder zijn bijna alle correlaties positief, wat betekent dat deze variabelen positief samenhangen: meer van het een, betekent ook meer van het ander. Voor ‘geslacht’ betekent een positieve correlatie dat vrouwen hoger scoren op de desbetreffende variabele, en een negatieve correlatie dat mannen hoger scoren.

Tabel 2: Tabel met samenhangende maten van de variabelen in het onderzoeksmodel (n = 2.458).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Tevredenheid overheidsbeleid (0=ontevreden, 1=tevreden)	-					
2. Rondkomen huishoudens	** ,13 ^c	-				
3. Hulp van sociale netwerk	** ,11 ^b	** ,23 ^c	-			
4. Leeftijd	,00 ^c	*,05 ^a	** ,08 ^c	-		
5. Geslacht (0=man, 1=vrouw)	** ,07 ^b	** -,11 ^a	,05 ^b	** -,10 ^a	-	
6. Opleidingsniveau	** ,08 ^b	** ,28 ^c	** ,10 ^b	** ,30 ^c	,05 ^b	-

*De variabelen Rondkomen huishoudens en leeftijd zijn gecentreerd. *Significant op 0,05; ** significant op 0,01; ^a Pearson correlatie; ^b Cramer's V; ^c correlatie op basis van ANOVA; N = 2.458.*

13 juli 2023

Dit onderzoek focust zich op het mogelijke verband tussen het financieel rondkomen van huishoudens en de mate van tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. In *tabel 2* is te zien dat dit verband positief is, maar niet heel sterk ($r = 0,13$; $p < 0,01$). Dit houdt in dat de groep respondenten die tevreden is met het huidige regeringsbeleid beter kan rondkomen dan de groep respondenten die niet tevreden is met het huidige regeringsbeleid. Dit verband is significant, wat inhoudt dat er mogelijk een oorzakelijk verband bestaat tussen de variabelen. Verder geeft het aanwijzingen dat dit verband mogelijk bestaat in de gehele populatie. Er is een t-toets gedaan om te kijken of er daadwerkelijk een verschil in gemiddelden is, en hoe groot dit verschil is ($t = -6,491$; $p < 0,001$). Uit deze toets blijkt inderdaad dat het gemiddelde in rondkomen hoger ligt bij de groep respondenten die tevreden is met het huidige regeringsbeleid dan de groep respondenten die niet tevreden is met het huidige regeringsbeleid (*Gemiddelde tevreden* = 7,48 (SD = 1,91); *Gemiddelde ontevreden* = 6,75 (SD = 2,02)).

Een andere opvallende correlatie is die tussen de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid en de mate van betrokkenheid van het sociale netwerk ($r = 0,11$; $p < 0,01$). Dit verband is wel positief, maar niet heel sterk. Dit betekent dat respondenten die mensen in hun sociale netwerk hebben waarop ze kunnen rekenen tevredener zijn met het huidige regeringsbeleid dan respondenten die geen of weinig mensen in hun sociale netwerk hebben waarop ze kunnen rekenen.

De correlatie tussen het financieel rondkomen van huishoudens en de mate van betrokkenheid van het sociale netwerk is ook positief en significant ($r = 0,23$; $p < 0,01$). Dat betekent dat huishoudens met een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen beter financieel rond kunnen komen dan huishoudens zonder sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen.

Dus zowel het hoofdeffect als de moderatie op het hoofdeffect lijken aan de hand van de bivariate statistieken positief te zijn, wat overeenkomt met de verwachtingen.

Een opvallende correlatie is het verband tussen leeftijd en tevredenheid met het huidige regeringsbeleid ($r = 0,00$; $p = 0,29$). Dit houdt in dat er geen verband is tussen leeftijd en de tevredenheid. Tevredenheid daalt of stijgt niet wanneer de leeftijd verandert. Dit correspondeert ook met de resultaten uit de t-toets ($t = 1,050$; $p = 0,294$). De t-waarde is niet significant wat inhoudt dat er geen significant verschil tussen de gemiddelden van leeftijd is (*Gemiddelde tevreden* = 58,72; *Gemiddelde ontevreden* = 59,67). Dit wekt de verwachting dat de controlevariabele leeftijd niet of weinig van invloed is op het effect van rondkomen op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid, wat tegen de verwachtingen in is.

Verder is in *tabel 2* te zien dat vrijwel alle correlaties met geslacht en leeftijd erg zwak zijn, maar op twee na wel significant. Dit wekt de indruk dat deze twee controlevariabele van weinig invloed zullen zijn in deze analyse. Waarschijnlijk zullen er tegen de verwachtingen in weinig verschillen worden gevonden tussen mannen en vrouwen en verschillende leeftijden wat betreft het effect van financieel rondkomen en tevredenheid met het huidige regeringsbeleid.

4.2 Hypothesetoetsing

In *tabel 3* zijn de logistische regressiecoëfficiënten gegeven van de vier geschatte modellen. Deze hellingen zijn uitgedrukt in odds-ratio's (OR). Een OR tussen de 0 en de 1 betekent een kleinere kans op succes wanneer de desbetreffende x één eenheid stijgt. Als de OR groter is dan 1, wordt de kans op succes groter wanneer de desbetreffende x één eenheid stijgt. Kans op succes betekent in dit onderzoek de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Beide hypothesen worden hieronder getoetst. Voor hypothese 2, de moderatie, zijn kansen berekend. Deze zijn terug te vinden in *bijlage 4*.

Tabel 3: resultaten van een stapsgewijze logistische regressieanalyse met tevredenheid met het huidige regeringsbeleid als afhankelijke, financieel rondkomen van huishoudens als onafhankelijke en de betrokkenheid van het sociale netwerk als modererende variabele.

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			VIF
	<i>b</i> (<i>SE</i>)	<i>Odds-ratio</i>	<i>p</i>	<i>b</i> (<i>SE</i>)	<i>Odds-ratio</i>	<i>p</i>	<i>b</i> (<i>SE</i>)	<i>Odds-ratio</i>	<i>p</i>	<i>b</i> (<i>SE</i>)	<i>Odds-ratio</i>	<i>p</i>	
Tevredenheid regeringsbeleid	-1,905 (,279)	,149	<,001	-1,765 (,280)	,171	<,001	-1,809 (,374)	,164	<,001	-2,033 (,408)	,131	<,001	
Leeftijd ^a	-,003 (,004)	,997	,468	-,005 (,004)	,995	,204	-,005 (,004)	,995	,220	-,005 (,004)	,995	,222	1,13
Geslacht (0=man, 1=vrouw)	-,436 (,125)	,647	<,001	-,375 (,126)	,687	,003	-,408 (,126)	,665	,001	-,406 (,127)	,666	,001	1,03
VMBO opleiding	,059 (,312)	1,061	,849	-,027 (,314)	,974	,932	-,128 (,316)	,880	,685	-,147 (,317)	,863	,642	3,65
HAVO/VWO opleiding	,526 (,332)	1,693	,113	,289 (,334)	1,336	,389	,185 (,339)	1,203	,585	,165 (,339)	1,179	,628	2,40
MBO opleiding	,113 (,302)	1,119	,709	-,030 (,305)	,970	,921	-,129 (,307)	,879	,674	-,146 (,308)	,865	,637	4,32
HBO opleiding	,508 (,293)	1,662	,083	,229 (,299)	1,257	,443	,120 (,302)	1,127	,691	,093 (,302)	1,097	,759	4,77
WO opleiding	,504 (,310)	1,716	,082	,198 (,318)	1,219	,533	,094 (,321)	1,099	,769	,068 (,321)	1,070	,833	3,48
Rondkomen van huishoudens ^a				,178 (,033)	1,194	<,001	,160 (,034)	1,173	<,001	-,055 (,117)	,947	,639	13,63
Sociaal netwerk: min of meer							-,421 (,312)	,656	,176	-,200 (,362)	,819	,581	4,86
Sociaal netwerk: ja							,299 (,280)	1,349	,286	,552 (,332)	1,737	,097	5,06
Rondkomen * min of meer ^a										,311 (,144)	1,364	,031	4,48
Rondkomen * ja ^a										,216 (,122)	1,124	,078	9,70
<i>Deviance</i>	2.060,87			2.029,78			2.008,82			2.004,89			
<i>X²-toets</i>	5,70		,068	13,87		,085	12,07		,148	10,89		,208	
<i>N</i>	2.458			2.458			2.458			2.458			

^a *Gecentreerde variabele*

4.2.1 Hypothese 1: Het hoofdverband

Om hypothese 1 te toetsen kijken we naar de resultaten in van model 3 in *tabel 3*. Hypothese 1 luidt: *Hoe minder goed een huishouden financieel kan rondkomen, hoe minder tevreden die is met het huidige regeringsbeleid*. Eerst gaan we kijken naar de helling van rondkomen van huishoudens, deze is positief en significant ($b = 0,160$; $SE = 0,034$; $p < 0,001$). De bijbehorende $OR = 1,173$. De kans die hierbij hoort is $\frac{x}{1-x} = 1,173 = 0,540$. Dat betekent dat de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid met 4% stijgt wanneer financieel rondkomen van huishoudens met éénheid stijgt. Oftewel, wanneer iemand minder goed financieel kan rondkomen, wordt de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid significant kleiner, gecontroleerd voor leeftijd, geslacht en opleidingsniveau. Er is dus ondersteuning gevonden voor hypothese 1. Echter, het gevonden is effect klein.

4.2.2 Hypothese 2: De moderatie

Om hypothese 2 te toetsen kijken we naar het complete model in *tabel 3*, model 4. Hypothese 2 luidt: *Het positieve effect van het financieel niet rondkomen van huishoudens op de ontevredenheid met huidige regeringsbeleid is sterker voor huishoudens zonder een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen, dan huishoudens met een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen*.

Om te achterhalen of er sprake is van een modererend effect wordt er gekeken naar het effect van de twee interactievariabelen op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Om te beginnen kijken we naar de helling van de eerste interactie, die de helling van ‘min of meer een sociaal netwerk’ geeft met als referentiegroep ‘geen sociaal netwerk’ ($b = 0,311$; $SE = 0,144$; $p = 0,031$). Deze helling is positief en significant. De bijbehorende $OR = 1,364$. De kans (x) die hierbij hoort is 0,577. Dat houdt in dat het effect van financieel rondkomen van huishoudens op de tevredenheid met het huidige

13 juli 2023

regeringsbeleid 7,7% sterker is voor de groep mensen die min of meer een sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen, dan de groep mensen die geen sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen (de referentiegroep). Bovenstaande resultaten wijzen tot dusver op een moderatie.

Dan de helling van de tweede interactievariabele, die de helling van ‘wel een sociaal netwerk’ geeft met als referentiecategorie ‘geen sociaal netwerk’ ($b = 0,216$; $SE = 0,122$; $p = 0,078$). Deze helling is positief, maar niet significant. De bijbehorende $OR = 1,124$. De kans (x) die hierbij hoort is 0,529. Het effect is niet significant wat inhoudt dat hier geen bewijs is gevonden voor een moderatie. Aan de hand van deze gegevens kan er gesteld worden dat de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid bij beide interacties dus groter is dan bij de groep mensen die geen sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen. Echter, het effect van de tweede interactie is niet significant. Op basis van deze resultaten kan er dus gesteld worden dat er maar deels sprake is van een moderatie.

Daarnaast is er nog gekeken naar de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid gegeven het financiële rondkomen van huishoudens en iemands sociale netwerk. Deze berekende kansen zijn gegeven in *tabel 4* en de berekeningen en toelichting hiervan staan in *bijlage 4*. Op deze manier wordt er gekeken naar zowel de interactie, als het effect van de variabelen zelf.

Tabel 4 Interactietabel met de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid (uitgedrukt in percentages), gegeven financieel rondkomen van huishoudens (1 of 10) en het sociale netwerk (nee, min of meer of ja)

	Rondkomen: 1	Rondkomen: 10
Sociaal netwerk: nee	*11,0%	*18,5%
Sociaal netwerk: min of meer	*12,1%	*58,1%
Sociaal netwerk: ja	21,1%	53,2%

**Kansen zijn gebaseerd op significante resultaten op 0,05*

In deze tabel zijn dus de kansen op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid weergegeven, gegeven het financiële rondkomen van huishoudens en hun sociale netwerk

13 juli 2023

waar ze op terug kunnen vallen. Het verschil in de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid voor huishoudens die niet en wel kunnen rondkomen is het grootst voor de huishoudens die min of meer een sociaal netwerk hebben. De resultaten in de tabel worden vergeleken van links naar rechts. De kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid gaat namelijk van 12,1% voor huishoudens die niet rond kunnen komen naar 58,1% voor huishoudens die wel rond kunnen komen. Voor huishoudens zonder en sociaal netwerk stijgt deze kans met maar 7,5%. De stijging van de kans voor huishoudens met een sociaal netwerk is ook relatief groot, namelijk 32,1%. Echter zijn deze kansen gebaseerd op niet significante resultaten.

Wanneer de resultaten van boven naar beneden worden vergeleken is ongeveer hetzelfde te zien. De stijging in kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid voor huishoudens en hun sociale netwerk is groter bij huishoudens die wel rond kunnen komen. De kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid gaat namelijk van 18,5% voor huishoudens zonder een sociaal netwerk naar 58,1% voor huishoudens met min of meer een sociaal netwerk. Voor huishoudens die niet rond kunnen komen stijgt deze kans maar met 1,1%.

Ook deze kansen wijzen erop dat er enkel sprake is van een moderatie bij huishoudens die min of meer een sociaal netwerk hebben. Er kan er dus gesteld worden dat er deels ondersteuning is gevonden voor hypothese 2.

4.2.3 Controlevariabelen

Naast de 2 hypothesen zal er nog wat over de effecten van de controlevariabelen besproken worden. Opvallend is dat de controlevariabele ‘geslacht’ als enige significante effecten geeft in alle vier de modellen (Model 4: $b = -0,406$; $SE = 0,127$; $p = 0,001$). Het gaat hier om een negatief effect, wat inhoudt dat de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid

13 juli 2023

daalt wanneer geslacht met 1 eenheid stijgt (van (0) man naar (1) vrouw). Dat betekent dat vrouwen over het algemeen minder tevreden zijn met het huidige regeringsbeleid dan mannen. In *tabel 3* is te zien dat de andere controlevariabelen leeftijd en opleidingsniveau in geen model significante effecten hebben. Dit wekt de indruk dat er geen significante verschillen bestaan in de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid voor verschillende leeftijdscategorieën of opleidingsniveaus.

4.3 Modevaluatie

Voordat de resultaten geanalyseerd kunnen worden moet de kwaliteit van het statistische model beoordeeld worden. Voor een logistische regressieanalyse bestaat deze evaluatie uit de mate van onafhankelijke observaties, beoordeling van multicollineariteit en het opsporen van uitbijters.

4.3.1 Onafhankelijke observaties

Het is belangrijk dat het onderzoek gebaseerd is op onafhankelijke observaties, om zo vertekende resultaten te voorkomen. Om onafhankelijkheid te garanderen, moeten we uitgaan van de informatie die de onderzoekers van LISS Data verschaffen. De data uit dit onderzoek is afkomstig van het LISS Panel. Het LISS Panel is gebaseerd op een waarheidsgetrouwe gestratificeerde steekproef van huishoudens uit een bevolkingsregister van het CBS (LISS Panel, 2022). Hierdoor wordt er een goede weerspiegeling van de Nederlandse populatie weergegeven. Verder is er voor dit onderzoek enkel gekeken naar huishoudhoofden, waardoor er geen respondenten in de sample zitten die uit hetzelfde huishouden komen. Dit voorkomt afhankelijkheid van de antwoorden. Dit onderzoek is dus gebaseerd op onafhankelijke observaties.

4.3.2 Multicollineariteit

Multicollineariteit is te grote samenhang tussen de variabelen uit het onderzoek wat als problematisch wordt gezien. Dit kan namelijk leiden tot vertekende en misleidende resultaten door de te grote samenhang. Om multicollineariteit te beperken zijn van tevoren alle continue variabelen gecentreerd, en deze variabelen zijn meegenomen in de regressieanalyse. Om eventuele multicollineariteit te detecteren wordt er gekeken naar de VIF-scores (Variance Inflation Factor). De scores laten zien hoe goed een onafhankelijke variabele is te voorspellen door andere onafhankelijke variabelen. Met een lineaire regressie kan SPSS de samenhang tussen de onafhankelijke variabelen berekenen. Een VIF-score van 5 of hoger wordt als problematisch gezien.

In de laatste kolom van *tabel 3* zijn de VIF-scores van de onafhankelijke variabelen te zien. Er zijn drie variabelen waarvan de VIF-score te hoog is. Dat zijn ‘financieel rondkomen van huishoudens’, ‘de mate van betrokkenheid van het sociale netwerk’ en de interactievariabele van deze twee variabelen. Daarnaast zijn er nog een aantal variabelen die een relatief hoge VIF-score hebben maar deze zijn nog net onder de grenswaarde van 5. Dit betekent dat er sprake is van multicollineariteit. De hoge mate van multicollineariteit bij de variabelen is te verklaren. In het model zijn interacties opgenomen die het product van twee variabelen voorstelt. Het is daarom ook niet gek dat deze variabelen elkaar goed kunnen voorspellen, omdat de interactie het product is van twee variabelen uit het model. Dat betekent dat een variabele deels door zichzelf verklaard wordt, en dat verklaart de hoge VIF-scores en dus de multicollineariteit. Wanneer er gekeken wordt naar de VIF-scores van model 3 waar de interacties nog niet zijn toegevoegd is dit te zien, zie hiervoor *bijlage 3*. Hier zijn de VIF-scores allemaal nog onder de grenswaarde van 5. De hoge mate van multicollineariteit is hier dus niet te voorkomen door het toevoegen van de interactievariabelen. Om te kunnen onderzoeken of er sprake is van een moderatie, worden deze (interactie)variabelen wel

13 juli 2023

opgenomen in het model en zal er geen verdere actie ondernomen worden. Er is dus sprake van multicollineariteit in deze analyse, waarmee de assumptie geschonden is.

4.3.3 Modelfit op basis van Hosmer-Lemeshow en Likelihoodratio

Om te beoordelen hoe goed de fit is van de logistische modellen wordt er gekeken naar de scores van de Hosmer-Lemeshow toets en de Likelihoodratio toets. Deze toetsen geven de kwaliteit van de modellen aan. Deze scores zijn te vinden in de onderste rijen van *tabel 3*.

4.3.3.1 Hosmer-Lemeshow toets

De Hosmer-Lemeshow toets test of de fit van een model goed is. Bij deze toets reflecteert een niet significant effect dat er sprake is van een goede model fit. Er is sprake van een goede modelfit als de p-waarde groter is dan 0,05.

In model 1 worden de parameters geschat van de controlevariabelen op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Uit de Hosmer-Lemeshow toets blijkt dat de fit van dit model goed is ($X^2 = 5,70; p = 0,068$). Er is geen sprake van significantie, dit duidt op een goede modelfit. In model 2 worden de parameters geschat van de controlevariabelen en het rondkomen van huishoudens op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid ($X^2 = 13,87; p = 0,085$). Wederom is er geen sprake van significantie, wat duidt op een goede model fit. Dan worden in model 3 de variabelen van de moderatie toegevoegd aan het model. Uit de Hosmer-Lemeshow toets blijkt dat ook de fit van dit model goed is ($X^2 = 12,07; p = 0,148$). Tot slot model 4, het complete model. In dit model worden de parameters van de controlevariabelen, rondkomen van huishoudens en sociaal netwerk op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid geschat, inclusief de interactievariabelen. Uit de Hosmer-Lemeshow toets blijkt dat ook de fit van het complete model goed is ($X^2 = 10,89; p = 0,208$).

13 juli 2023

Op basis van deze Hosmer-Lemeshow toetsen kan er gesteld worden dat de modellen uit deze logistische regressieanalyse een goede fit hebben.

4.3.3.2 Likelihoodratio toets

De Likelihoodratio toets wordt uitgedrukt in deviance. Deze scores zijn gegeven in *tabel 3*. De deviance geeft de verandering van een model aan door het toevoegen van variabelen. Hiermee wordt de verbetering van een model getoetst in vergelijking met het model ervoor. Hoe lager de deviance, hoe beter het model is ten opzichte van het voorgaande model. Zo kan er beoordeeld worden of de modellen significant verbeteren of verslechteren. Het verschil in deviance wordt getoetst door middel van een X^2 -toets (dit is niet hetzelfde als de Hosmer-Lemeshow toets in *tabel 3*).

De deviance van model 1 is de verbetering van het model ten opzichte van het lege model zonder verklarende variabelen ($X^2 = 28,58; p < 0,001$). Op basis van deze toets kan worden gesteld dat het model significant verbetert door het toevoegen van de controlevariabelen. Model 2 is beter ten opzichte van model 1 ($X^2 = 59,77; p < 0,001$). De toets is significant, en de deviance score is lager dan de score in model 1. In de stap naar model 3 zien we ook een verbetering van het model ($X^2 = 80,63; p < 0,001$). De toets is significant, en de deviance score is lager dan de score in model 2. Tot slot de deviance van model 4 ($X^2 = 85,25; p < 0,001$). De deviance score in model 4 is weer lager dan in model 3, en de toets is significant. Wat betekent dat elk model verbetert, wanneer er variabelen toegevoegd worden aan het model. Echter, in *tabel 3* is te zien dat de verbetering in model 4 heel klein is. Dit wijst erop dat het model enkel verbetert doordat er variabelen aan zijn toegevoegd. Het is namelijk logisch dat een model verbetert, en dus meer kan verklaren wanneer er meer variabelen in het model zitten. Omdat de verbetering in model 4 zo klein is

13 juli 2023

en dit waarschijnlijk komt door enkel het toevoegen van variabelen, wordt model 3 aanschouwd als het beste model.

4.3.4 Uitbijters

Uitbijters zijn cases die een grote invloed hebben op de hellingscoëfficiënten. Ze hebben een grote afstand tot de gemiddelde score op de afhankelijke variabele. Deze invloedrijke punten wijken veel af van de rest van de data. Het hoeft niet altijd te betekenen dat deze cases fout zijn, maar het is wel belangrijk dat ze in kaart gebracht worden. In dit onderzoek worden daar twee methoden voor gebruikt: de Leverage en de DFBETA's. Deze maten voor invloedrijke punten laten zien welke cases extreem scoren op bepaalde waarden. In model 4, het complete model, zal er worden gezocht naar uitbijters aan de hand van deze twee methoden. Het opsporen van uitbijters is gedaan en gerapporteerd in *bijlage 3*. Na het opsporen van uitbijters kan er geconcludeerd worden dat er geen sprake is van invloedrijke punten of uitbijters in deze dataset. Er zijn dus ook geen cases uit de dataset gehaald naar aanleiding het opsporen van uitbijters.

5. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk zullen de implicaties en beperkingen van dit onderzoek worden besproken. Eerst zullen de conclusies van dit onderzoek worden behandeld door middel van een terugkoppeling naar de hypothesen. Er zal gereflecteerd worden in hoeverre de resultaten uit dit hoofdstuk overeenkomen met de bestaande bevindingen. Vervolgens zal er worden besproken in hoeverre de beperkingen van het onderzoek invloed hebben gehad op de resultaten.

5.1 Conclusie

Een goed werkende samenleving is gebaat bij een bevolking dat tevreden is met de regering (Wroe, 2016). De aanleiding van dit onderzoek was het lage percentage van de Nederlandse bevolking dat tevreden is met het huidige kabinet en het stijgende aantal huishoudens dat moeite heeft met rondkomen waren de aanleiding voor dit onderzoek (Pijnenburg, 2022; Van der Schelde, 2022). Verder is er tot nu toe nog weinig bekend over de invloed van het sociale netwerk hierop, daarom is hier onderzoek naar gedaan. Zijn huishoudens die minder goed rond kunnen komen ook minder tevreden met het huidige regeringsbeleid, en in hoeverre heeft hun sociale netwerk hier invloed op?

5.1.1 Hypothese 1

De verwachting was dat huishoudens die minder goed rond kunnen komen ook minder tevreden zijn met het huidige regeringsbeleid dan huishoudens die wel goed rond kunnen komen. Uit de resultaten bleek dit inderdaad het geval te zijn. Er is aangetoond dat huishoudens die minder goed kunnen rondkomen minder tevreden zijn met het huidige regeringsbeleid dan huishoudens die wel goed kunnen rondkomen. Dit sluit aan bij eerder onderzoek (Wroe, 2016; Böhnke, 2008; Klärner & Knabe, 2019). Huishoudens die minder

13 juli 2023

goed rondkomen hebben te maken met economische onzekerheid. Zoals in de theorie al werd besproken wordt de regering verantwoordelijk gesteld voor haar prestaties (Wroe, 2016).

Wanneer het dus financieel slecht gaat, is dit in de ogen van huishoudens de schuld van de regering, wat voor ontevredenheid zorgt.

Echter, het is belangrijk om te onthouden dat het gevonden effect klein is. Daardoor kan de praktische relevantie in twijfel worden getrokken. Het positieve effect is er wel, maar omdat het een klein effect is kan het zo zijn dat het in de praktijk te klein is om verschil te maken en dus relevant te zijn.

5.1.2 Hypothese 2

De verwachting was dat het positieve effect van het financieel niet rondkomen van huishoudens op de ontevredenheid met het huidige regeringsbeleid sterker is voor huishoudens die een kleiner sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen dan voor huishoudens die een groter sociaal netwerk hebben. Uit zowel de resultaten van de analyse en de statistieken voor de model fit is er deels bewijs gevonden voor hypothese 2. Dit bewijs is gevonden bij de groep die min of meer een sociaal netwerk heeft waar men op terug kan vallen. Dat betekent dat het hoofdeffect in vergelijking met de groep die geen sociaal netwerk heeft waar men op terug kan vallen, sterker is voor de mensen die min of meer een sociaal netwerk hebben tevredener zijn met het huidige regeringsbeleid. Er is minder tevredenheid met het huidige regeringsbeleid bij de groep die geen sociaal netwerk heeft waar men op terug kan vallen, dan bij de groep die min of meer een sociaal netwerk heeft waar men op terug kan vallen. Er is geen bewijs voor een moderatie gevonden bij de groep die wel een sociaal netwerk heeft waar men op terug kan vallen. Er is dus geen verschil in de sterkte van het hoofdeffect voor de groep met en zonder sociaal netwerk waar men op terug kan vallen.

13 juli 2023

De bevindingen komen dus deels overeen met de verwachtingen. Uit bestaande literatuur bleek namelijk dat iemands sociale netwerk op verschillende manieren kan bijdragen aan een betere financiële situatie (Halleröd & Larsson, 2008; Klärner & Knabe, 2019). Echter, het verwachte effect dat het sociale netwerk kan bijdragen aan meer tevredenheid met het huidige regeringsbeleid geldt alleen voor huishoudens die niet goed kunnen rondkomen, en niet voor huishoudens die wel goed kunnen rondkomen. Deze groep heeft namelijk in economisch zware tijden hulp nodig van hun sociale netwerk. Huishoudens die wel financieel kunnen rondkomen hebben geen hulp nodig van hun sociale netwerk voor meer tevredenheid met het huidige regeringsbeleid, omdat het op financieel gebied al goed met ze gaat. Het gaat hier om een buffer effect (IResearchNet, 2022). Het verwachte effect geldt alleen voor de huishoudens die financieel niet goed rond kunnen komen, en niet voor huishoudens die wel rond kunnen komen. Dit kan een verklaring zijn waarom er maar deels ondersteuning is gevonden voor hypothese 2.

Een andere mogelijkheid is dat de hoge selectieve non-respons of schaamte een rol speelt. Hier wordt in de discussie dieper op ingegaan. De groepen respondenten die aangeven niet rond te kunnen komen of geen sociaal netwerk te hebben waar ze op terug kunnen vallen zijn in de sample beide klein. Het gaat om gevoelige onderwerpen en mogelijk kwetsbare groepen. Het kan zijn dat deze groepen de vraag niet beantwoorden, of zich beter voordoen in de antwoorden. Als dit het geval is zijn deze groepen ondervertegenwoordigd in de sample en hebben ze niet genoeg power om de verwachtte effecten te vinden. Uit eerder onderzoek weten we namelijk dat het sociale netwerk kan zorgen voor het verlichten van iemands (financiële) situatie, maar dat komt in dit onderzoek nauwelijks naar voren omdat deze groepen ondervertegenwoordigd zijn (Halleröd & Larsson, 2008; Klärner & Knabe, 2019).

13 juli 2023

5.1.3 Terugkoppeling naar de onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag luidde: *“Wat is de invloed van niet rond kunnen komen met het inkomen van het totale huishouden op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid, en hoe verschilt dit tussen de mate waarin deze kunnen terugvallen op hun sociale netwerk?”*.

Naar aanleiding van dit onderzoek kan er geconcludeerd worden dat niet rond kunnen komen met het inkomen van het totale huishouden leidt tot minder tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Het financieel rondkomen van huishoudens heeft dus een positief effect op de tevredenheid met het regeringsbeleid. Verder kan het sociale netwerk van huishoudens enkel voor huishoudens die niet goed kunnen rondkomen bijdragen aan meer tevredenheid met het huidige regeringsbeleid.

5.1.4 Controlevariabelen

Er zal kort worden ingegaan op de gekozen controlevariabelen. Uit zowel de bivariate statistieken als de regressieanalyse blijkt dat de controlevariabele leeftijd geen invloed heeft op dit onderzoek. Er bestaan geen verschillen in de mate van tevredenheid met het huidige regeringsbeleid tussen verschillende leeftijdsgroepen. Dit is niet in lijn met bestaand onderzoek (Schmeets & Exel, 2022; Peeters et al., 2020). Hierin werd gesteld dat jongeren over het algemeen tevredener zijn met de regering. Echter, het SCP stelt wel dat de verschillen in de mate van tevredenheid met het huidige regeringsbeleid voor leeftijdsgroepen beperkt blijven, wat wel de resultaten van dit onderzoek ondersteunt (Den Ridder et al., 2022).

Verder lijkt het erop dat op basis van de resultaten er geen verschillen bestaan in de mate van tevredenheid met het huidige regeringsbeleid tussen verschillende opleidingsniveaus. Dit is ook niet in lijn met bestaand onderzoek en de verwachtingen.

Volgens het SCP verschillen mensen met een bepaald opleidingsniveau namelijk aanzienlijk

13 juli 2023

wat betreft de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid (Den Ridder et al., 2022). Er zou veel meer tevredenheid zijn onder de hoger opgeleiden. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de verdeling van opleidingsniveaus niet gelijk is. De groepen hoger-opgeleiden (HBO of WO) zijn groter dan de groepen lager-opgeleiden (basisschool, middelbare school, en MBO). Omdat die groepen veel kleiner zijn en dus ondervertegenwoordigd kon het effect van opleidingsniveau niet goed worden gemeten. Wanneer de verschillende opleidingsniveaus gelijk waren verdeeld, was het verwachte effect waarschijnlijk wel gevonden.

Uit de resultaten blijkt dat vrouwen over het algemeen minder tevreden zijn met het huidige regeringsbeleid dan mannen. Dit is in lijn met de verwachtingen (I&O Research, 2017; Van Beuningen, 2020). De betrokkenheid en het optimisme bij mannen leiden ertoe dat mannen over het algemeen tevredener zijn met het huidige regeringsbeleid.

5.2 Discussie

5.2.1 Beperkingen van het onderzoek

Dit onderzoek kent beperkingen. In deze paragraaf zal worden besproken om welke beperkingen het gaat, en in hoeverre deze invloed hebben gehad op de gevonden resultaten, te beginnen met het percentage non-respons. De gebruikte data van het LISS Panel kent een relatief hoog percentage non-respons, vaak rond de 20% (LISS Panel, 2022). Een mogelijke reden hiervoor is dat het invullen van de vragenlijst toch te veel moeite kost, ondanks dat ze er betaald voor krijgen. Je moet namelijk even de tijd nemen om de vragen goed te kunnen beantwoorden. Bij de vragen over inkomen wordt bijvoorbeeld om exacte bedragen gevraagd. Er is dus enige tijd en moeite nodig om deze vragen te kunnen beantwoorden. Verder kan het zijn dat de onderwerpen van de vragenlijsten gevoelig kunnen liggen waardoor respondenten de vragen niet willen beantwoorden. De vragen die in dit onderzoek zijn gebruikt gaan over inkomen en eenzaamheid. Dit soort vragen kunnen voor de respondent als confronterend

13 juli 2023

worden ervaren of gevoelig liggen, waardoor er minder bereidheid is om hier antwoord op te geven. De item non-respons over het terug kunnen vallen op het sociale netwerk was 24,9%. Respondenten die deze vragen niet hebben beantwoord zijn waarschijnlijk respondenten die die geen of een kleiner sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen. Omdat de respondenten met missende waarden uit de sample zijn gehaald, worden deze respondenten ook niet meegenomen in het onderzoek. Het zou dus mogelijk kunnen zijn dat in de werkelijkheid deze groepen groter zijn dan in de gebruikte sample. In dit geval gaat het om selectieve non-respons, er is dan een specifieke groep die een bepaalde vraag niet beantwoord. Dat kan zorgen voor een vertekend beeld van de resultaten, en het doet enigszins af aan de betrouwbaarheid van dit onderzoek. De hoge non-respons kan ook de oorzaak zijn van het feit dat bepaalde verwachte effecten niet zijn gevonden in dit onderzoek. Met een lagere non-respons, waren de resultaten betrouwbaarder, en was de power van deze groepen groter geweest. In dit geval waren de verwachte effecten misschien wel gevonden, of zelfs groter geweest.

De LISS Data is gebaseerd op zelfrapportage, en niet op empirisch onderzoek. Respondenten moeten de vragenlijsten zelf invullen. Dit kan leiden tot een vertekend beeld omdat respondenten de vragenlijst mogelijk niet naar waarheid kunnen invullen. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van schaamte of sociale wenselijkheid. De gebruikte data kunnen hierdoor dus afwijken van de werkelijkheid, wat het minder betrouwbaar maakt. In het geval van de vraag over het financieel rondkomen van huishoudens kan schaamte ervoor zorgen dat een respondent een zich in de vragenlijst beter voordoet dan de werkelijkheid.

Een volgende beperking ontstond doordat er een selectie is gemaakt op enkel huishoudhoofden. Dit is gedaan om afhankelijke observaties te voorkomen. Echter, door dit te doen werd de proportie mannen in de sample groter dan deze in werkelijkheid is. Meer mannen dan vrouwen gaven aan huishoudhoofd te zijn. Hierdoor geeft de gebruikte sample

13 juli 2023

een vertekend beeld van geslacht in de populatie en zijn mannen oververtegenwoordigd in deze sample. Volgens bestaande literatuur zijn mannen tevredener met het huidige regeringsbeleid dan vrouwen (I&O Research, 2017; van Beuningen, 2020). Een oververtegenwoordiging van mannen zou betekenen dat de tevredenheid van de populatie wordt overschat. Wanneer de selectie op huishoudhoofden niet was gedaan, en de verdeling van geslacht gelijk was geweest, zouden er meer vrouwen in de sample zitten waardoor de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid lager was geweest.

In dit onderzoek hebben we te maken met een grote steekproef. Dat is positief, want hoe groter de steekproef, hoe betrouwbaarder de resultaten. De grote steekproef maakt dat de resultaten uit dit onderzoek zeer betrouwbaar zijn. Echter, een grote steekproef zorgt er ook voor dat veel van de resultaten significant zijn, ook al zijn de resultaten heel klein. Daarom is het belangrijk om ervan bewust te zijn dat de grote steekproef de oorzaak kan zijn van kleine significante resultaten. De gevonden effecten zijn dus significant, maar er moet nagegaan worden in hoeverre deze effecten iets zeggen of betekenen in het onderzoek.

5.2.2 Implicaties voor vervolgonderzoek

De toegevoegde waarde van dit onderzoek is dat er nu meer bekend is over de invloed van het financieel rondkomen van huishoudens op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid en in hoeverre het sociale netwerk hier een rol in speelt. Met deze nieuwe informatie en bevindingen kan rekening worden gehouden in vervolgonderzoek, wat uiteindelijk kan leiden tot een betere financiële situatie voor huishoudens en meer tevredenheid met het huidige regeringsbeleid.

Het financieel rondkomen van huishoudens heeft dus een positieve invloed op de tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. Om meer tevredenheid met het huidige regeringsbeleid te bereiken kan er dus gekeken worden naar de financiële situatie van

13 juli 2023

huishoudens. Zoals in de inleiding werd geconstateerd geeft maar 17% van de Nederlandse bevolking aan tevreden te zijn met het huidige kabinet (van der Schelde, 2022). Wanneer huishoudens beter zouden kunnen rondkomen, zou dat kunnen betekenen dat hun tevredenheid met het huidige regeringsbeleid stijgt. Dit onderzoek kan worden gezien als aanknopingspunt met als doel om meer tevredenheid met het huidige regeringsbeleid te creëren. In een rapport van de Sociale Alliantie is namelijk gebleken dat 35% van de mensen die recht hebben op de bijstand hier geen gebruik van maken (Crijns, 2021). Dit wekt de indruk dat veel mensen niet goed weten waar ze recht op hebben. Deze informatie moet door de overheid toegankelijker worden gemaakt voor haar burgers, zodat iedereen weet waar ze recht op hebben, en daar ook gebruik van gaat maken. Dit zal kunnen leiden tot meer tevredenheid met het huidige regeringsbeleid omdat meer huishoudens hier gebruik van maken, en er daardoor financieel op vooruit gaan. Daarbij zou dit ook een gevolg kunnen zijn van het feit dat huishoudens zien dat de regering met haar beleid probeert haar bevolking te helpen.

Wat betreft de invloed van het sociale netwerk dient er nader onderzoek gedaan te worden naar in hoeverre iemands sociale netwerk positief kan bijdragen aan iemands financiële situatie en de tevredenheid met het regeringsbeleid. Door het hoge percentage non-respons in dit onderzoek dat gebaseerd is op zelfrapportage, is er niet goed in kaart gebracht wie deze huishoudens zijn die niet goed rond kunnen komen en hoe ze over bepaalde dingen denken. Deze beperkingen van de LISS Data hebben invloed gehad op de bevindingen van dit onderzoek, en hier moet rekening mee gehouden worden in een vervolgonderzoek. Door empirisch onderzoek, veldonderzoek en door in gesprek te gaan met deze doelgroepen, kan er beter worden onderzocht in hoeverre hun sociale netwerk een rol speelt in hun leven, en op wat voor manier het bijdraagt aan hoe ze over de huidige regering denken.

13 juli 2023

5.3 Tot slot

In dit onderzoek is er dus geconcludeerd dat het financieel niet rondkomen van huishoudens leidt tot minder tevredenheid met het huidige regeringsbeleid. In hoeverre het sociale netwerk hier een rol in speelt, is in dit onderzoek niet goed naar voren gekomen en verdient een verdiepingsslag. Wanneer de regering (zichtbaar) werkt aan de verbetering van de financiële situatie van huishoudens, zal dit kunnen leiden tot meer tevredenheid met het huidige regeringsbeleid.

Literatuur

- Ankoné, D. (2022, 27 september). *Nederland op een kruispunt. Het vertrouwen van jongeren in de democratie en de Nederlandse politiek*. NVVN. Geraadpleegd op 29 maart 2023, van <https://nvvn.nl/nederland-op-een-kruispunt-het-vertrouwen-van-jongeren-in-de-democratie-en-de-nederlandse-politiek/>
- Arends, J., & Schmeets, H. (2015). Sociaal en institutioneel vertrouwen in Nederland. In *beroepseer.nl*. Geraadpleegd op 31 mei, 2023, van https://beroepseer.nl/wp-content/uploads/2019/05/2015-sociaal-en-institutioneel-vertrouwen-in-nederland_cbs.pdf
- Böhnke, P. (2008). Are the poor socially integrated? The link between poverty and social support in different welfare regimes. *Journal of European Social Policy* 18(2), 133 – 150. <https://doi.org/10.1177/0958928707087590>
- Crijns, H. (2021). *Recent onderzoek over het sociale vangnet* (De Sociale Alliantie, Red.). *Socialealliantie.nl*. Geraadpleegd op 28 maart 2023, van <https://www.socialealliantie.nl/images/pdf/recent-onderzoek-over-het-sociale-vangnet.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Leeftijdsverdeling*. Geraadpleegd op 29 mei 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/bevolking#:~:text=Gemiddeld%20zijn%20inwoners%20van%20Nederland,en%201970%2C%20de%20naoorlogse%20babyboom.>
- De Kluis, E. (2017, 12 december). Politiek blijft vooral zaak van hoogopgeleide mannen. *Binnenlands Bestuur*. Geraadpleegd op 29 maart 2023, van <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/hoogopgeleide-mannen-vaker-politiek-actief>
- Den Ridder, J., Miltenburg, E., Kunst, S., Van 't Hul, L., & Van den Broek, A. (2022). Burgerperspectieven: Bericht 1 > 2022. In *Burgerperspectieven*. Sociaal en Cultureel

13 juli 2023

Planbureau. Van https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2022/09/01/burgerperspectieven-bericht-1-2022/SCP-Burgerperspectieven_2022_bericht_1.pdf

EIGE. (2016). *Gendergelijkheid in de politieke besluitvorming*. Europees Instituut voor gendergelijkheid. <https://doi.org/10.2839/105438>

Fulmer, R. W. (2010, 22 September). the paradox of the welfare state. *FEE*. Geraadpleegd op 2 maart 2023, van <https://fee.org/articles/the-paradox-of-the-welfare-state/>

Giustozzi, C., & Gangl, M. (2021). Unemployment and political trust across 24 Western democracies: Evidence on a welfare state paradox. *Acta Sociologica*, 64(3), 255–273. <https://doi.org/10.1177/00016993211008501>

Halleröd, B., & Larsson, D. (2008). Poverty, welfare problems, and social exclusion. *International Journal of Social Welfare* 17, 15 – 25. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2007.00503.x>

IResearchNet. (2016, 22 januari). *Buffering Effect - IResearchNet*. Psychology. Geraadpleegd op 2 juni 2023, van <http://psychology.iresearchnet.com/social-psychology/emotions/buffering-effect/#:~:text=Buffering%20Effect%20Definition,affected%20by%20negative%20life%20events.>

I&O Research. (2019, 17 oktober). *Opvattingen over politieke kwesties: sekse maakt verschil*. Geraadpleegd op 29 maart 2023, van <https://www.ioresearch.nl/actueel/opvattingen-over-politieke-kwesties-sekse-maakt-verschil/>

Klärner A. & Knabe, A. (2019). Social networks and coping in rural areas. *Sociologia Ruralis* 59(3), 447 – 473. <https://doi.org/10.1111/soru.12250>

Kullberg, J., & Olsthoorn, M. (2019). Zorg, wonen, pensioen en verenigingen, en de Nederlandse identiteit: Thematische verkenning. In *Sociaal en Cultureel Rapport 2019 - Denkend aan Nederland*. Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahU>

13 juli 2023

LISS Panel. (2022). *LISS panel*. Opgehaald van Tilburg University: [lissdata.nl](https://www.lissdata.nl)
<https://www.lissdata.nl/>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2020). Vertrouwen in instituties: Wat weten we al? *Www.Weerbaar-Bestuur.Nl*.
<https://weerbaarbestuur.nl/sites/default/files/inline-files/Vertrouwen%20in%20instituties.pdf>

Movisie. (2022, 21 november). *Geldgebrek, gezondheid en de stress-sensitieve benadering*. Geraadpleegd op 18 april 2023, van <https://www.movisie.nl/artikel/geldgebrek-gezondheid-stress-sensitieve-benadering>

Nederlands Jeugdinstituut. (2022, 5 oktober). *Meisjes voelen zich politiek niet gehoord / Nederlands Jeugdinstituut*. Geraadpleegd op 31 mei 2023, van <https://www.nji.nl/nieuws/meisjes-voelen-zich-politiek-niet-gehoord>

NOS. (2022, 6 september). Inflatie naar recordhoogte, hoe komt dit? Wat doe je eraan? En meer vragen. *NOS*. Geraadpleegd op 28 maart 2023, van <https://nos.nl/artikel/2443526-inflatie-naar-recordhoogte-hoe-komt-dit-wat-doe-je-eraan-en-meer-vragen>

Peeters, T., Smits van Waesberghe, E., Mesic, A., & Van Wonderen, R. (2020). *Van persoonlijke krenking tot vertrouwensbreuk* (Door Instituut Verwey-Jonker). Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum. Geraadpleegd op 31 mei 2023, van https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2021/01/119260_persoonlijke-krenking-tot-vertrouwensbreuk-WEB.pdf

Pijnenburg, M. (2022, 15 juli). *Nibud: groeiend aantal huishoudens zit financieel klem - Nibud*. Nibud. Geraadpleegd op 28 maart 2023, van <https://www.nibud.nl/nieuws/groeiend-aantal-huishoudens-financieel-klem/>

Schmeets, H., & Exel, J. (2022, 30 maart). 4. Vertrouwen in instituties. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 29 maart 2023, van <https://www.cbs.nl/nl->

13 juli 2023

nl/longread/statistische-trends/2022/vertrouwen-in-medemens-en-instituties-voor-en-tijdens-de-pandemie/4-vertrouwen-in-instituties

Tversky, A., & Kahneman, D. (1992). Advances in prospect theory: Cumulative representation of uncertainty. *Journal of Risk and Uncertainty*, 5(4), 297–323. <https://doi.org/10.1007/bf00122574>

Van Beuningen, J. (2020). Sentimenten over de samenleving en tevredenheid met het eigen leven. *Centraal Bureau Voor De Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2020/sentimenten-over-de-samenleving-en-tevredenheid-met-het-eigen-leven?onepage=true>

Van der Schelde, A. (2022, 20 september). Tevredenheid met kabinet op dieptepunt. *Ioresearch*. Geraadpleegd op 1 maart 2023, van <https://www.ioresearch.nl/actueel/tevredenheid-met-kabinet-op-dieptepunt/>

Vollaard, H., Binnema, H., Denters, B., & Jansen, G. (2021). *Meer zicht op het democratisch middenbestuur: Het kiezersonderzoek in provincies en waterschappen van 2020*. Stichting Kiezersonderzoek Nederland. <https://doi.org/10.3990/1.9789036552776>

Wroe, A. (2016). Economic Insecurity and Political Trust in the United States. *American Politics Research*, 44(1), 131–163. <https://doi.org/10.1177/1532673X15597745>

13 juli 2023

Bijlage 1

In deze bijlage zullen per gebruikte variabele de beschrijvende statistieken van de originele variabelen, de operationalisaties, en de beschrijvende statistieken van de bewerkte variabelen worden gegeven. Als eerst is hier de syntax te zien van de bewerkingen op de gehele dataset.

Dataset

Voor mijn sample kijk ik alleen naar huishoudhoofden en 18-plussers.

Syntax:

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$(ci22o001 = 1 & ci22o002 >= 18).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'ci22o001 = 1 & ci22o002 >= 18 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

Na alle operationalisaties zijn alle cases die missende waarde hebben uit de dataset gehaald.

Zo blijven alleen de cases over die op iedere vraag een valide antwoord hebben gegeven.

Syntax:

```
REGRESSION  
  /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N  
  /MISSING LISTWISE  
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA  
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
  /NOORIGIN  
  /DEPENDENT cv22n001  
  /METHOD=ENTER ci22o378 cs21n285 ci22o002 dummy_man dummy_vrouw  
dummy_sn_minofmeer dummy_sn_ja  
  oplmet  
  /SAVE RESID.  
RECODE RES_1 (MISSING=0) (ELSE=1) INTO observaties.  
EXECUTE.
```

USE ALL.

```
COMPUTE filter_$(ci22o001 = 1 & ci22o002 >= 18 & observaties = 1).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'ci22o001 = 1 & ci22o002 >= 18 & observaties = 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

13 juli 2023

Operationalisaties

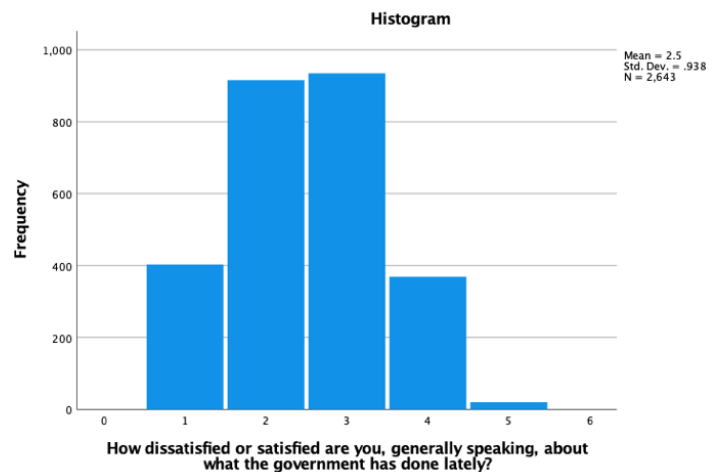
Afhankelijke variabele: tevredenheid met het huidige regeringsbeleid

Originele variabele

Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES=cv22n001  
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM  
  MAXIMUM MEAN  
  /HISTOGRAM  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Output:

Operationalisaties

Omdat we een logistische regressie gaan doen moet de afhankelijke variabele dichotoom worden. Deze variabele is gehercodeerd van 5 naar 2 categorieën. De eerste 3 categorieën (zeer ontevreden, ontevreden, niet ontevreden niet tevreden) worden 0 (niet tevreden), en de laatste 2 categorieën (tevreden en zeer tevreden) worden 1 (tevreden).

Syntax:

```
RECODE cv22n001 (1=0) (2=0) (3=0) (4=1) (5=1) INTO tevreden_regering.  
EXECUTE.
```

Bewerkte variabele

Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES=tevreden_regering  
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN  
  /BARCHART FREQ  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Output:

tevreden_regering					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00	2086	84.9	84.9	84.9
	1.00	372	15.1	15.1	100.0
Total		2458	100.0	100.0	

13 juli 2023

Afhankelijke variabele: financieel rondkomen van huishoudens

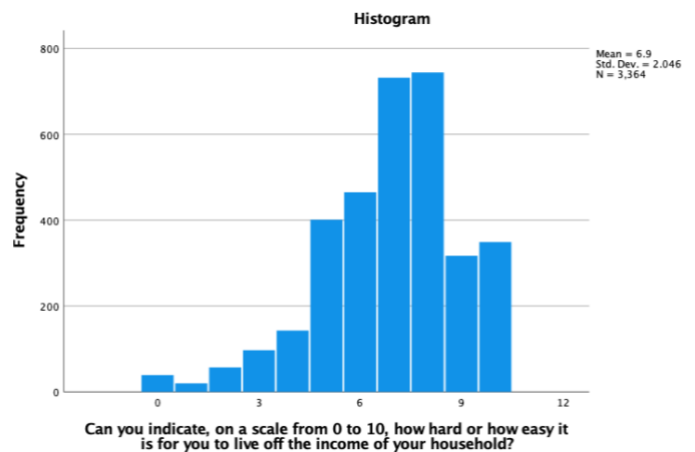
Originele variabele

Syntax:

```
Output:  
FREQUENCIES VARIABLES=ci22o378  
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM  
  MAXIMUM MEAN  
  /HISTOGRAM  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

ci22o378 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off the income of your household?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0 0 very hard	39	1.1	1.2	1.2
	1 1	20	.6	.6	1.8
	2 2	57	1.7	1.7	3.4
	3 3	97	2.8	2.9	6.3
	4 4	143	4.2	4.3	10.6
	5 5	401	11.7	11.9	22.5
	6 6	465	13.6	13.8	36.3
	7 7	732	21.4	21.8	58.1
	8 8	744	21.7	22.1	80.2
	9 9	317	9.3	9.4	89.6
	10 10 very easy	349	10.2	10.4	100.0
	Total	3364	98.2	100.0	
Missing	System	60	1.8		
	Total	3424	100.0		

De item non-respons van deze variabele is 1,8%.

Dat is een laag percentage non-respons.

Operationalisaties

De onafhankelijke variabele is gecentreerd. Van alle waarden is dus het gemiddelde (6,86) afgehaald. Dit omdat bij een interactie de continue variabelen gecentreerd worden. Dit voorkomt multicollineariteit en maakt het interpreteren makkelijker.

Syntax:

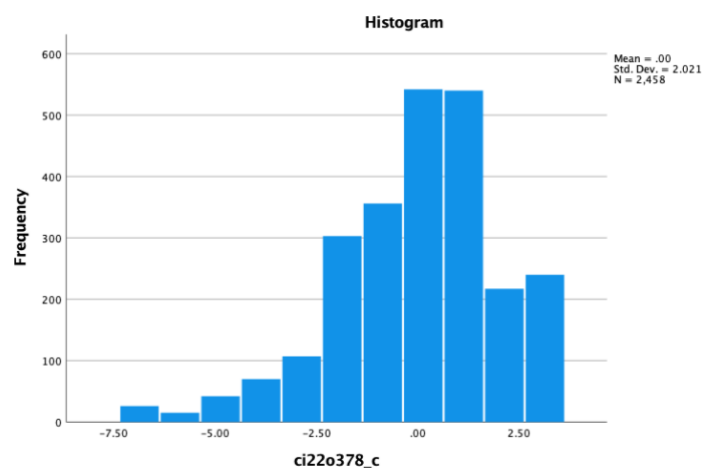
```
COMPUTE ci22o378_c=ci22o378 - 6.86.  
EXECUTE.
```

Bewerkte variabele

Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES=ci22o378_c  
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM  
  MAXIMUM MEAN  
  /HISTOGRAM  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Output:

Moderatie variabele: mate van betrokkenheid van het sociale netwerk

Originele variabele

Syntax:

FREQUENCIES

VARIABLES=cs21n285

/STATISTICS=STDDEV

MINIMUM MAXIMUM

MEAN

/BARCHART FREQ

/ORDER=ANALYSIS.

Output:

cs21n285 There are enough people I can count on in case of a misfortune

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Yes	1863	54.4	72.4	72.4
	2 More or less	561	16.4	21.8	94.2
	3 No	149	4.4	5.8	100.0
	Total	2573	75.1	100.0	
Missing	System	851	24.9		
Total		3424	100.0		

De item non-respons van deze variabele is 24,9%. Dat is een relatief hoge non-respons. Dit kan een vertekend beeld geven dus moet hier rekening mee worden gehouden in de conclusie.

Operationalisaties

Eerst heb ik een variabele gemaakt die de richting van dit item omdraait, zodat een hogere score ook betekent dat iemand meer mensen heeft waar hij op kan rekenen. Deze zal gebruikt worden voor de beschrijvende statistieken. Omdat het om de interactievariabele gaat heb ik er dummy's van gemaakt. Deze zullen uiteindelijk gebruikt worden in de regressie-analyse. Als een respondent 1 scoort op *dummy_sn_minofmeer* heeft de respondent min of meer voldoende mensen waarop hij in geval van narigheid kan terugvallen. Als een respondent 1 scoort op *dummy_sn_ja* heeft de respondent voldoende mensen waarop hij in geval van narigheid kan terugvallen. Als een respondent op beide dummy's 0 scoort, heeft de respondent onvoldoende mensen waarop hij in geval van narigheid kan terugvallen. Verder zijn er voor de interactie ook interactietermen gemaakt. Dit is het product van de onafhankelijke variabele met de twee dummy's. Deze interactietermen laten zien hoeveel invloed de modererende variabele heeft op het hoofdeffect.

Syntax:

RECODE cs21n285 (1=3) (2=2) (3=1) INTO cs21n285_gespiegeld.

EXECUTE.

RECODE cs21n285 (2=1) (ELSE=0) INTO dummy_sn_minofmeer.

EXECUTE.

RECODE cs21n285 (1=1) (ELSE=0) INTO dummy_sn_ja.

EXECUTE.

COMPUTE interactie_rondkomenXminofmeer=ci22o378_c * dummy_sn_minofmeer.

EXECUTE.

COMPUTE interactie_rondkomenXja=ci22o378_c * dummy_sn_ja.

EXECUTE

13 juli 2023

Bewerkte variabele

Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES=cs21n285_gespiegeld  
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN  
/BARCHART FREQ  
/ORDER=ANALYSIS.
```

Output:

cs21n285_gespiegeld					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	145	5.9	5.9	5.9
	2.00	535	21.8	21.8	27.7
	3.00	1778	72.3	72.3	100.0
	Total	2458	100.0	100.0	

13 juli 2023

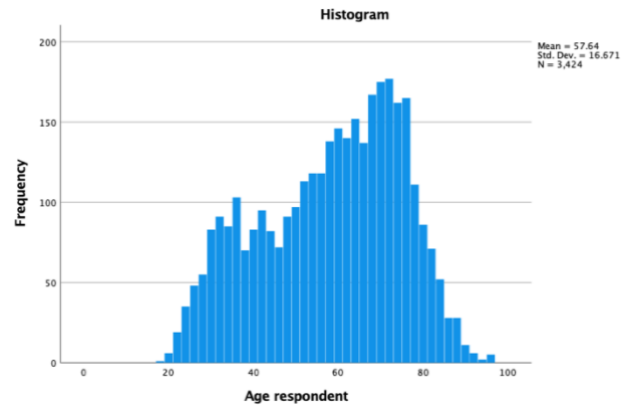
Controlevariabele: leeftijd

Originele variabele

Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES=ci22o002  
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM  
  MAXIMUM MEAN  
  /HISTOGRAM  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Output:

Operationalisaties

De variabele leeftijd is gecentreerd. Van alle waarden is dus het gemiddelde (59,52) afgehaald. Dit omdat bij een interactie de continue variabelen gecentreerd worden. Dit voorkomt multicollineariteit en maakt het interpreteren makkelijker.

Syntax:

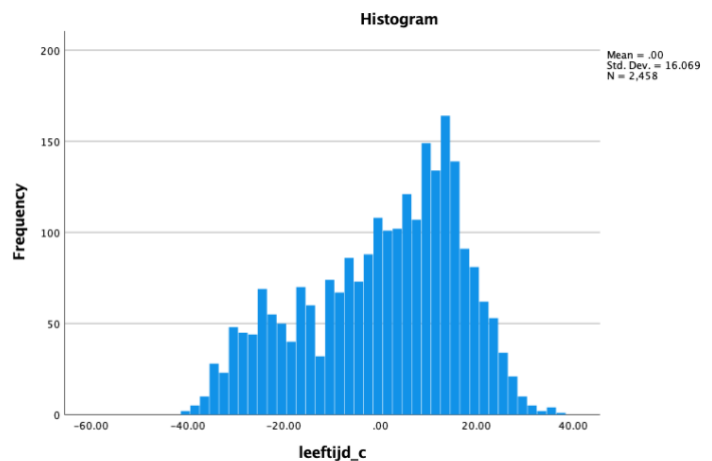
```
COMPUTE leeftijd_c=ci22o002 - 59.52.  
EXECUTE.
```

Bewerkte variabele

Syntax:

```
FREQUENCIES  
  VARIABLES=leeftijd_c  
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM  
  MAXIMUM MEAN  
  /HISTOGRAM  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Output

Controlevariabele: geslacht

Originele variabele

Syntax:

```
FREQUENCIES
VARIABLES=geslacht
/STATISTICS=STDDEV
MINIMUM MAXIMUM
MEAN
/BARChart FREQ
/ORDER=ANALYSIS.
```

Output:

		geslacht Gender			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Male	2089	61.0	62.3	62.3
	2 Female	1260	36.8	37.6	99.9
	3 Other	4	.1	.1	100.0
	Total	3353	97.9	100.0	
Missing	System	71	2.1		
Total		3424	100.0		

Operationalisaties

Na het verwijderen van de missende waarden vallen de vier respondenten die 3 scoorden op dit item af. Daardoor is het vanzelf een dummyvariabele geworden. Wel heb ik de waarden veranderd omdat dit het interpreteren van de helling makkelijker maakt. Scoort de respondent 1 op *dummy_geslacht* dan is het een vrouw, en scoort de respondent 0 dan is het een man.

Syntax:

```
RECODE geslacht (1=0) (2=1) INTO dummy_geslacht.
EXECUTE
```

Bewerkte variabele

Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES=geslacht
```

Output:

```
/STATISTICS=STDDEV
MINIMUM MAXIMUM
MEAN
/BARChart FREQ
/ORDER=ANALYSIS.
```

		dummy_geslacht			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	.00	1558	63.4	63.4	63.4
	1.00	900	36.6	36.6	100.0
	Total	2458	100.0	100.0	

13 juli 2023

Controlevariabele: opleidingsniveau

Originele variabele

```
Syntax:  
FREQUENCIES  
VARIABLES=oplcat  
/STATISTICS=STDDEV  
MINIMUM MAXIMUM  
MEAN  
/BARChart FREQ  
/ORDER=ANALYSIS.
```

Output:

oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 primary school	166	4.8	5.0	5.0
	2 vmbo (intermediate secondary education, US: junior high school)	554	16.2	16.5	21.5
	3 havo/vwo (higher secondary education/preparatory university education, US: senior high school)	273	8.0	8.2	29.7
	4 mbo (intermediate vocational education, US: junior college)	806	23.5	24.1	53.7
	5 hbo (higher vocational education, US: college)	1011	29.5	30.2	83.9
	6 wo (university)	538	15.7	16.1	100.0
	Total		3348	97.8	100.0
Missing	System	76	2.2		
Total		3424	100.0		

Operationalisaties

Omdat dit een categorische variabele is met 6 categorieën heb ik er 5 dummy's van gemaakt.

```
Syntax:  
RECODE oplcat (2=1) (ELSE=0) INTO dummy_vmbo.  
EXECUTE.  
RECODE oplcat (3=1) (ELSE=0) INTO dummy_havovwo.  
EXECUTE.  
RECODE oplcat (4=1) (ELSE=0) INTO dummy_mbo.  
EXECUTE.  
RECODE oplcat (5=1) (ELSE=0) INTO dummy_hbo.  
EXECUTE.  
RECODE oplcat (6=1) (ELSE=0) INTO dummy_wo.  
EXECUTE.
```

Output:

oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 primary school	132	5.4	5.4	5.4
	2 vmbo (intermediate secondary education, US: junior high school)	453	18.4	18.4	23.8
	3 havo/vwo (higher secondary education/preparatory university education, US: senior high school)	203	8.3	8.3	32.1
	4 mbo (intermediate vocational education, US: junior college)	601	24.5	24.5	56.5
	5 hbo (higher vocational education, US: college)	705	28.7	28.7	85.2
	6 wo (university)	364	14.8	14.8	100.0
	Total		2458	100.0	100.0

Bijlage 2

Bijlage 2 bevat de syntax en output van de analyses die zijn uitgevoerd. De univariate statistieken zijn te vinden in bijlage 1. De bivariate statistieken en de regressieanalyse staan in bijlage 2. De syntax en output zal per analyse worden weergegeven.

Bivariate statistieken

Voor de bivariate statistieken zijn drie verschillende methoden gebruikt om de samenhang tussen twee variabelen te meten. Voor de samenhang tussen twee continue variabelen, en een continue variabele en een dummy variabele is de Pearson's methode gebruikt, voor de samenhang tussen twee categorische variabelen is de Cramer's V en Phi gebruikt, en voor de samenhang tussen een continue en een categorische is een ANOVA-analyse gedaan. In *tabel 2* is een overzicht van deze correlaties. Deze correlaties zijn berekend met de complete dataset (n = 2.458).

Continu x continu

Geslacht, leeftijd en financieel rondkomen van huishoudens

Syntax:

```
CORRELATIONS
/VARIABLES=dummy_geslacht
ci22o002 ci22o378
/PRINT=TWOTAIL NOSIG
FULL
/MISSING=PAIRWISE.
```

Output:

		Correlations		
		dummy_geslacht	ci22o002 Age respondent	ci22o378 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off the income of your household?
dummy_geslacht	Pearson Correlation	1	-.100**	-.109**
	Sig. (2-tailed)		<.001	<.001
	N	2458	2458	2458
ci22o002 Age respondent	Pearson Correlation	-.100**	1	.049*
	Sig. (2-tailed)	<.001		.015
	N	2458	2458	2458
ci22o378 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off the income of your household?	Pearson Correlation	-.109**	.049*	1
	Sig. (2-tailed)	<.001	.015	
	N	2458	2458	2458

Toelichting:

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

De correlatie tussen financieel rondkomen en de leeftijd van de respondent is positief en significant. Dit betekent dat hoe ouder iemand is, hoe beter diegene kan rondkomen. De twee correlaties met geslacht zijn negatief. Een negatieve correlatie betekent dat vrouwen lager scoren op leeftijd en rondkomen. De mannen in de dataset zijn ouder en mannen kunnen beter rondkomen.

13 juli 2023

Categorisch x categorisch

Geslacht x tevredenheid met huidig regeeringsbeleid

Syntax:

CROSSTABS

/TABLES=dummy_geslacht BY tevreden_regering

/FORMAT=AVALUE TABLES

/STATISTICS=CHISQ PHI

/CELLS=COUNT

/COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	-.069	<.001
	Cramer's V	.069	<.001
N of Valid Cases		2458	

dummy_geslacht * tevreden_regering Crosstabulation

Count

		tevreden_regering		Total
		.00	1.00	
dummy_geslacht	.00	1293	265	1558
	1.00	793	107	900
Total		2086	372	2458

13 juli 2023

Geslacht x opleidingsniveau

CROSSTABS

```

/TABLES=dummy_geslacht BY oplcat
/FORMAT=AVALUE TABLES
/STATISTICS=CHISQ PHI
/CELLS=COUNT
/COUNT ROUND CELL.
  
```

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.048	.347
	Cramer's V	.048	.347
N of Valid Cases		2458	

dummy_geslacht * oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories Crosstabulation

Count

		oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories						Total
		1 primary school	2 vmbo (intermediate secondary education, US: junior high school)	3 havo/vwo (higher secondary education/preparatory university education, US: senior high school)	4 mbo (intermediate vocational education, US: junior college)	5 hbo (higher vocational education, US: college)	6 wo (university)	
dummy_geslacht	.00	87	273	124	400	441	233	1558
	1.00	45	180	79	201	264	131	900
Total		132	453	203	601	705	364	2458

13 juli 2023

Geslacht x sociaal netwerk

CROSSTABS

/TABLES=dummy_geslacht BY cs21n285_gespiegeld

/FORMAT=AVALUE TABLES

/STATISTICS=CHISQ PHI

/CELLS=COUNT

/COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.045	.081
	Cramer's V	.045	.081
N of Valid Cases		2458	

dummy_geslacht * cs21n285_gespiegeld Crosstabulation

Count

		cs21n285_gespiegeld			Total
		1.00	2.00	3.00	
dummy_geslacht	.00	97	358	1103	1558
	1.00	48	177	675	900
Total		145	535	1778	2458

13 juli 2023

Opleidingsniveau x tevredenheid met huidig regeringsbeleid

CROSSTABS

/TABLES=oplcats BY tevreden_regering
 /FORMAT=AVALUE TABLES
 /STATISTICS=CHISQ PHI
 /CELLS=COUNT
 /COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.080	.008
	Cramer's V	.080	.008
N of Valid Cases		2458	

oplcats Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories * tevreden_regering Crosstabulation

Count

		tevreden_regering		Total
		.00	1.00	
oplcats Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	1 primary school	117	15	132
	2 vmbo (intermediate secondary education, US: junior high school)	400	53	453
	3 havo/vwo (higher secondary education/preparatory university education, US: senior high school)	167	36	203
	4 mbo (intermediate vocational education, US: junior college)	524	77	601
	5 hbo (higher vocational education, US: college)	581	124	705
	6 wo (university)	297	67	364
Total		2086	372	2458

13 juli 2023

Sociaal netwerk x tevredenheid met huidig regeringsbeleid

CROSSTABS

/TABLES=cs21n285_gespiegeld BY tevreden_regering

/FORMAT=AVALUE TABLES

/STATISTICS=CHISQ PHI

/CELLS=COUNT

/COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.105	<.001
	Cramer's V	.105	<.001
N of Valid Cases		2458	

cs21n285_gespiegeld * tevreden_regering Crosstabulation

Count

		tevreden_regering		Total
		.00	1.00	
cs21n285_gespiegeld	1.00	129	16	145
	2.00	489	46	535
	3.00	1468	310	1778
Total		2086	372	2458

13 juli 2023

Sociaal netwerk x opleidingsniveau

CROSSTABS

/TABLES=cs21n285_gespiegeld BY oplcat
 /FORMAT=AVALUE TABLES
 /STATISTICS=CHISQ PHI
 /CELLS=COUNT
 /COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.136	<.001
	Cramer's V	.096	<.001
N of Valid Cases		2458	

cs21n285_gespiegeld * oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories Crosstabulation

Count

		oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories						Total
		1 primary school	2 vmbo (intermediate secondary education, US: junior high school)	3 havo/vwo (higher secondary education/preparatory university education, US: senior high school)	4 mbo (intermediate vocational education, US: junior college)	5 hbo (higher vocational education, US: college)	6 wo (university)	
cs21n285_gespiegeld	1.00	16	26	11	46	29	17	145
	2.00	48	105	41	137	135	69	535
	3.00	68	322	151	418	541	278	1778
Total		132	453	203	601	705	364	2458

Categorisch x continu.

De correlaties tussen de categorisch en continue variabele is berekend door de wortel te nemen van de R^2 .

Leeftijd x tevredenheid met huidig regeringsbeleid

```
UNIANOVA ci22o002 BY tevreden_regering
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/SAVE=RESID
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=tevreden_regering.
```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: ci22o002 Age respondent

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	284.658 ^a	1	284.658	1.102	.294
Intercept	4424549.651	1	4424549.651	17135.342	.000
tevreden_regering	284.658	1	284.658	1.102	.294
Error	634168.473	2456	258.212		
Total	9343291.000	2458			
Corrected Total	634453.131	2457			

a. R Squared = ,000 (Adjusted R Squared = ,000)

Leeftijd x opleidingsniveau

```
UNIANOVA ci22o002 BY oplcat
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/SAVE=RESID
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=oplcat.
```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: ci22o002 Age respondent

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	55734.675 ^a	5	11146.935	47.229	<.001
Intercept	6362008.791	1	6362008.791	26955.500	.000
oplcat	55734.675	5	11146.935	47.229	<.001
Error	578718.456	2452	236.019		
Total	9343291.000	2458			
Corrected Total	634453.131	2457			

a. R Squared = ,088 (Adjusted R Squared = ,086)

13 juli 2023

Leeftijd x sociaal netwerk

```
UNIANOVA ci22o002 BY cs21n285_gespiegeld
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/SAVE=RESID
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=cs21n285_gespiegeld.
```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: ci22o002 Age respondent

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	3597.087 ^a	2	1798.544	6.999	<.001
Intercept	3285352.611	1	3285352.611	12785.073	.000
cs21n285_gespiegeld	3597.087	2	1798.544	6.999	<.001
Error	630856.044	2455	256.968		
Total	9343291.000	2458			
Corrected Total	634453.131	2457			

a. R Squared = ,006 (Adjusted R Squared = ,005)

Financieel rondkomen van huishoudens x tevredenheid met het huidige regeringsbeleid

```
UNIANOVA ci22o378 BY tevreden_regering
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/SAVE=RESID
/CRITERIA=ALPHA(0.05)
/DESIGN=tevreden_regering.
```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: ci22o378 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off the income of your household?

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	169.202 ^a	1	169.202	42.130	<.001
Intercept	63881.302	1	63881.302	15906.086	.000
tevreden_regering	169.202	1	169.202	42.130	<.001
Error	9863.676	2456	4.016		
Total	125611.000	2458			
Corrected Total	10032.878	2457			

a. R Squared = ,017 (Adjusted R Squared = ,016)

13 juli 2023

Financieel rondkomen van huishoudens x opleidingsniveau

```
UNIANOVA ci22o378 BY oplcat  
/METHOD=SSTYPE(3)  
/INTERCEPT=INCLUDE  
/SAVE=RESID  
/CRITERIA=ALPHA(0.05)  
/DESIGN=oplcat.
```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: ci22o378 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off the income of your household?

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	787.134 ^a	5	157.427	41.750	<.001
Intercept	79967.520	1	79967.520	21207.635	.000
oplcat	787.134	5	157.427	41.750	<.001
Error	9245.744	2452	3.771		
Total	125611.000	2458			
Corrected Total	10032.878	2457			

a. R Squared = ,078 (Adjusted R Squared = ,077)

Financieel rondkomen van huishoudens x sociaal netwerk

```
UNIANOVA ci22o378 BY cs21n285_gespiegeld  
/METHOD=SSTYPE(3)  
/INTERCEPT=INCLUDE  
/SAVE=RESID  
/CRITERIA=ALPHA(0.05)  
/DESIGN=cs21n285_gespiegeld
```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: ci22o378 Can you indicate, on a scale from 0 to 10, how hard or how easy it is for you to live off the income of your household?

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	511.585 ^a	2	255.792	65.954	<.001
Intercept	38534.305	1	38534.305	9935.806	.000
cs21n285_gespiegeld	511.585	2	255.792	65.954	<.001
Error	9521.293	2455	3.878		
Total	125611.000	2458			
Corrected Total	10032.878	2457			

a. R Squared = ,051 (Adjusted R Squared = ,050)

13 juli 2023

Regressieanalyse

De logistische regressieanalyse bestaat uit 4 modellen. In het eerste model zitten de afhankelijke en controlevariabelen. In het tweede model is de onafhankelijke eraan toegevoegd. In het derde model de variabelen voor de moderatie. In het vierde model zijn de interactietermen toegevoegd. Per model wordt de relevante output gegeven. De toelichting ervan wordt besproken in het resultatenhoofdstuk. Dit betreft zowel de resultaten als de statistieken voor de modelfit.

Syntax van de logistische regressie:

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES tevreden_regering
  /METHOD=ENTER leeftijd_c dummy_geslacht dummy_vmbo dummy_havovwo
dummy_mbo dummy_hbo dummy_wo
  /METHOD=ENTER leeftijd_c dummy_geslacht dummy_vmbo dummy_havovwo
dummy_mbo dummy_hbo dummy_wo
  ci22o378_c
  /METHOD=ENTER leeftijd_c dummy_geslacht dummy_vmbo dummy_havovwo
dummy_mbo dummy_hbo dummy_wo
  ci22o378_c dummy_sn_minofmeer dummy_sn_ja
  /METHOD=ENTER leeftijd_c dummy_geslacht dummy_vmbo dummy_havovwo
dummy_mbo dummy_hbo dummy_wo
  ci22o378_c dummy_sn_minofmeer dummy_sn_ja interactie_rondkomenXminofmeer
interactie_rondkomenXja
  /SAVE= LEVER DFBETA
  /PRINT=GOODFIT
  /CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).
```

Model 1**Omnibus Tests of Model Coefficients**

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	28.578	7	<.001
	Block	28.578	7	<.001
	Model	28.578	7	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2060.874 ^a	.012	.020

- a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	5.703	8	.680

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	leeftijd_c	-.003	.004	.527	1	.468	.997
	dummy_geslacht	-.436	.125	12.258	1	<.001	.647
	dummy_vmbo	.059	.312	.036	1	.849	1.061
	dummy_havovwo	.526	.332	2.517	1	.113	1.693
	dummy_mbo	.113	.302	.139	1	.709	1.119
	dummy_hbo	.508	.293	3.004	1	.083	1.662
	dummy_wo	.540	.310	3.024	1	.082	1.716
	Constant	-1.905	.278	46.944	1	<.001	.149

- a. Variable(s) entered on step 1: leeftijd_c, dummy_geslacht, dummy_vmbo, dummy_havovwo, dummy_mbo, dummy_hbo, dummy_wo.

Model 2**Omnibus Tests of Model Coefficients**

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	31.196	1	<.001
	Block	31.196	1	<.001
	Model	59.773	8	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2029.678 ^a	.024	.042

- a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	13.865	8	.085

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	leeftijd_c	-.005	.004	1.613	1	.204	.995
	dummy_geslacht	-.375	.126	8.888	1	.003	.687
	dummy_vmbo	-.027	.314	.007	1	.932	.974
	dummy_havovwo	.289	.336	.741	1	.389	1.336
	dummy_mbo	-.030	.305	.010	1	.921	.970
	dummy_hbo	.229	.299	.587	1	.443	1.257
	dummy_wo	.198	.318	.388	1	.533	1.219
	ci22o378_c	.178	.033	29.093	1	<.001	1.194
	Constant	-1.765	.280	39.606	1	<.001	.171

- a. Variable(s) entered on step 1: leeftijd_c, dummy_geslacht, dummy_vmbo, dummy_havovwo, dummy_mbo, dummy_hbo, dummy_wo, ci22o378_c.

Model 3**Omnibus Tests of Model Coefficients**

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	20.857	2	<.001
	Block	20.857	2	<.001
	Model	80.631	10	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2008.821 ^a	.032	.056

- a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	12.065	8	.148

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	leeftijd_c	-.005	.004	1.502	1	.220	.995
	dummy_geslacht	-.408	.126	10.407	1	.001	.665
	dummy_vmbo	-.128	.316	.165	1	.685	.880
	dummy_havovwo	.185	.339	.298	1	.585	1.203
	dummy_mbo	-.129	.307	.177	1	.674	.879
	dummy_hbo	.120	.302	.158	1	.691	1.127
	dummy_wo	.094	.321	.086	1	.769	1.099
	ci22o378_c	.160	.034	22.447	1	<.001	1.173
	dummy_sn_minofmeer	-.421	.312	1.827	1	.176	.656
	dummy_sn_ja	.299	.280	1.141	1	.286	1.349
	Constant	-1.809	.374	23.392	1	<.001	.164

- a. Variable(s) entered on step 1: leeftijd_c, dummy_geslacht, dummy_vmbo, dummy_havovwo, dummy_mbo, dummy_hbo, dummy_wo, ci22o378_c, dummy_sn_minofmeer, dummy_sn_ja.

Model 4 (het complete model)**Omnibus Tests of Model Coefficients**

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	4.615	2	.099
	Block	4.615	2	.099
	Model	85.246	12	<.001

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	2004.206 ^a	.034	.060

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	10.893	8	.208

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	leeftijd_c	-.005	.004	1.488	1	.222	.995
	dummy_geslacht	-.406	.127	10.296	1	.001	.666
	dummy_vmbo	-.147	.317	.217	1	.642	.863
	dummy_havovwo	.165	.339	.235	1	.628	1.179
	dummy_mbo	-.146	.308	.223	1	.637	.865
	dummy_hbo	.093	.302	.094	1	.759	1.097
	dummy_wo	.068	.321	.044	1	.833	1.070
	ci22o378_c	-.055	.117	.220	1	.639	.947
	dummy_sn_minofmeer	-.200	.362	.304	1	.581	.819
	dummy_sn_ja	.552	.332	2.761	1	.097	1.737
	rondkomenXminofmeer_c	.311	.144	4.669	1	.031	1.364
	rondkomenXja_c	.216	.122	3.105	1	.078	1.241
	Constant	-2.033	.408	24.779	1	<.001	.131

a. Variable(s) entered on step 1: leeftijd_c, dummy_geslacht, dummy_vmbo, dummy_havovwo, dummy_mbo, dummy_hbo, dummy_wo, ci22o378_c, dummy_sn_minofmeer, dummy_sn_ja, rondkomenXminofmeer_c, rondkomenXja_c.

Bijlage 3

Assumpties

Een logistische regressie kent twee assumpties. De eerste assumptie gaat ervan uit dat alle observaties onafhankelijk van elkaar zijn. De tweede assumptie is dat er een lineair verband is tussen de onafhankelijke variabelen en de log-odds van de afhankelijke variabelen. De eerste assumptie is besproken in paragraaf 4.2.1. Aan deze assumptie wordt voldaan. De tweede assumptie over het lineaire verband tussen de onafhankelijke variabelen en de log-odds van de afhankelijke variabele, is lastig te controleren. Er wordt vanuit gegaan dat er ook aan deze assumptie wordt voldaan.

Multicollineariteit

Naast de assumpties is er ook gekeken naar eventuele multicollineariteit. Dat is mogelijk (te) sterke samenhang tussen de onafhankelijke variabelen. Aan de hand van VIF-scores is gekeken in hoeverre er onderlinge samenhang plaatsvindt. Er wordt een grenswaarde van 5 aangehouden. In paragraaf 4.2.2 is de multicollineariteit besproken. Hieronder is de output gegeven. Hier zijn de VIF-scores te zien van model 3 (in de output model 1) en model 4 (in de output model 4). De syntax staat op de laatste pagina.

		Coefficients ^a					Collinearity Statistics	
Model		Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	Sig.	Tolerance	VIF	
	B	Std. Error	Beta					
1	(Constant)	.149	.042		3.548	<.001		
	leeftijd_c	-.001	.000	-.026	-1.237	.216	.886	1.129
	dummy_geslacht	-.048	.015	-.065	-3.217	.001	.970	1.031
	dummy_vmbo	-.013	.035	-.014	-.373	.709	.274	3.651
	dummy_havovwo	.025	.040	.019	.627	.531	.418	2.394
	dummy_mbo	-.015	.034	-.018	-.427	.669	.232	4.312
	dummy_hbo	.017	.034	.021	.489	.625	.210	4.757
	dummy_wo	.015	.037	.015	.410	.682	.288	3.470
	ci22o378_c	.018	.004	.099	4.631	<.001	.860	1.163
	dummy_sn_minofmeer	-.040	.033	-.046	-1.188	.235	.268	3.731
dummy_sn_ja	.036	.031	.045	1.151	.250	.260	3.852	
2	(Constant)	.118	.045		2.616	.009		
	leeftijd_c	-.001	.000	-.026	-1.236	.216	.886	1.129
	dummy_geslacht	-.048	.015	-.065	-3.201	.001	.970	1.031
	dummy_vmbo	-.014	.035	-.015	-.407	.684	.274	3.654
	dummy_havovwo	.023	.040	.018	.573	.567	.417	2.396
	dummy_mbo	-.017	.034	-.020	-.485	.628	.232	4.316
	dummy_hbo	.014	.034	.017	.396	.692	.210	4.769
	dummy_wo	.012	.037	.012	.313	.754	.287	3.479
	ci22o378_c	-.006	.013	-.032	-.433	.665	.073	13.631
	dummy_sn_minofmeer	-.007	.038	-.008	-.190	.849	.206	4.862
	dummy_sn_ja	.068	.036	.085	1.907	.057	.198	5.057
interactie_rondkomenXminofmeer	.022	.015	.062	1.485	.138	.224	4.472	
interactie_rondkomenXja	.027	.014	.120	1.933	.053	.103	9.695	

a. Dependent Variable: tevreden_regering

Uitbijters

Er is ook gekeken naar eventuele uitbijters. Hiervoor zijn de leverage en de DFBETA's gebruikt. De leverage geeft aan in welke mate een case invloed heeft op de helling (in de x-richting). De grenswaarde voor de leverage is $\frac{3p}{n} = \frac{3 * 13}{2458} = 0,015$. Hierbij is p het aantal parameters in het model en N het aantal respondenten. Cases met een leverage die groter is dan 0,015 zijn mogelijke uitbijters. Ook is er gekeken naar de DFBETA's van de variabelen. De DFBETA geeft de verandering van de regressiecoëfficiënten weer wanneer de betreffende case uit de analyse gehaald zou worden. De grenswaarde voor de DFBETA is $\frac{2}{\sqrt{n}} = \frac{2}{\sqrt{2458}} = 0,04$. Hierbij is N wederom het aantal respondenten. Om te controleren of er uitbijters zijn is er gekeken of er cases zijn die meerdere keren hoog scoren.

De vijf grootste waarden van de leverage zijn allemaal groter dan de grenswaarde van 0,015. Echter, omdat de leverage benadering betreft, ben ik geïnteresseerder in de DFBETA's. Als we dan gaan kijken naar de DFBETA's, scoort geen een van de 5 hoogste waarden op de DFBETA's hoger dan de grenswaarde van 0,04. Er zijn wel een aantal cases die opvallen en vaker terugkomen in deze tabel. Dat komt grotendeels omdat dit dummy's zijn. Ze zijn geschat uit dezelfde variabele en daardoor is het logisch dat ze nagenoeg dezelfde DFBETA-score hebben. Echter zijn deze scores zo laag dat we ze niet kunnen aanschouwen als uitbijters. Uit deze uitbijter-analyse kan worden geconcludeerd dat er geen sprake is van uitbijters die de resultaten in deze analyse mogelijk kunnen beïnvloeden.

Leverage (case)	DFBETA Constante	DFBETA Leeftijd	DFBETA Geslacht	DFBETA VMBO	DFBETA HAVO/VWO	DFBETA MBO	DFBETA HBO	DFBETA WO	DFBETA Rondkomen	DFBETA Sociaal netwerk: min of meer	DFBETA Sociaal netwerk: ja	DFBETA Interactie: min of meer
,050 (862871)	,015 (854196)	,00007 (831338)	,002 (842212)	-,007 (835369)	-,007 (834219)	-,008 (834219)	-,007 (834219)	-,008 (854196)	,006 (842212)	-,016 (842212)	-,016 (842212)	-,006 (842212)
,049 (877468)	,014 (842212)	,00005 (821414)	,001 (825021)	-,007 (834219)	-,007 (854196)	-,007 (854196)	-,007 (854196)	-,008 (834219)	-,006 (822198)	-,013 (874993)	-,013 (874993)	,006 (822198)
,049 (857537)	,012 (874993)	,00005 (855582)	,001 (860637)	-,007 (833023)	-,007 (874707)	-,007 (833023)	-,007 (874707)	-,008 (874707)	-,005 (842777)	-,011 (876855)	-,011 (876855)	,005 (842777)
,049 (849138)	,011 (826819)	,00005 (831784)	,001 (885903)	-,007 (899045)	-,007 (833023)	-,007 (874707)	-,007 (833023)	-,007 (826819)	-,005 (878247)	-,009 (868698)	-,009 (868698)	,005 (878247)
,038 (815985)	,011 (899256)	,00005 (825021)	,001 (855582)	-,007 (828161)	-,007 (835369)	-,007 (808279)	-,007 (835369)	-,007 (833023)	,005 (874993)	-,009 (875207)	-,009 (875207)	-,005 (874993)

13 juli 2023

Syntax voor de VIF-scores en het aanmaken van de leverage en DFBETA's voor de uitbijteranalyse:

REGRESSION

```
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT tevreden_regering
/METHOD=ENTER leeftijd_c dummy_geslacht dummy_vmbo dummy_havovwo
dummy_mbo dummy_hbo dummy_wo
/METHOD=ENTER leeftijd_c dummy_geslacht dummy_vmbo dummy_havovwo
dummy_mbo dummy_hbo dummy_wo
ci22o378_c
/METHOD=ENTER leeftijd_c dummy_geslacht dummy_vmbo dummy_havovwo
dummy_mbo dummy_hbo dummy_wo
ci22o378_c dummy_sn_minofmeer dummy_sn_ja
/METHOD=ENTER leeftijd_c dummy_geslacht dummy_vmbo dummy_havovwo
dummy_mbo dummy_hbo dummy_wo
ci22o378_c dummy_sn_minofmeer dummy_sn_ja rondkomenXminofmeer_c
rondkomenXja_c
/SAVE LEVER DFBETA.
```

Bijlage 4

In deze bijlage worden de kansen uit de log-odds berekend voor het hoofdeffect en de moderatie.

Het hoofdeffect

Eerst zullen de kansen uit de log-odds worden berekend voor het hoofdeffect. Voor het hoofdeffect is gekeken naar model 3 van de hiërarchische logistische regressieanalyse. Deze analyse gaf de volgende output:

		Variables in the Equation					
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	leeftijd_c	-.005	.004	1.488	1	.222	.995
	dummy_geslacht	-.406	.127	10.296	1	.001	.666
	dummy_vmbo	-.147	.317	.217	1	.642	.863
	dummy_havovwo	.165	.339	.235	1	.628	1.179
	dummy_mbo	-.146	.308	.223	1	.637	.865
	dummy_hbo	.093	.302	.094	1	.759	1.097
	dummy_wo	.068	.321	.044	1	.833	1.070
	ci22o378_c	-.055	.117	.220	1	.639	.947
	dummy_sn_minofmeer	-.200	.362	.304	1	.581	.819
	dummy_sn_ja	.552	.332	2.761	1	.097	1.737
	rondkomenXminofmeer_c	.311	.144	4.669	1	.031	1.364
	rondkomenXja_c	.216	.122	3.105	1	.078	1.241
	Constant	-2.033	.408	24.779	1	<.001	.131

a. Variable(s) entered on step 1: leeftijd_c, dummy_geslacht, dummy_vmbo, dummy_havovwo, dummy_mbo, dummy_hbo, dummy_wo, ci22o378_c, dummy_sn_minofmeer, dummy_sn_ja, rondkomenXminofmeer_c, rondkomenXja_c.

De formule voor de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid ziet er als volgt uit. Hiervoor zijn de hellingen uit model 4, het complete model gebruikt:

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,005 * \text{leeftijd} - 0,406 * \text{geslacht} - 0,147 * \text{VMBO} + 0,165$$

$$* \text{HAVO} - 0,146 * \text{MBO} + 0,093 * \text{HBO} + 0,068 * \text{HAVOVWO} - 0,055 * \text{rondkomen} - 0,200 * \text{SNmm} + 0,552 * \text{SNja} + 0,311 * \text{rondkomen SNmm} + 0,216 * \text{rondkomen SNja}$$

In deze vergelijking: SN = sociaal netwerk, mm = min of meer

In de volgende 3 formules worden de kansen op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid berekend voor de 3 verschillende groepen. Voor financieel rondkomen is een waarde van 1 gekozen, deze is bij alle 3 de formules gelijk. Hier is voor gekozen omdat het een gecentreerde variabele is, waardoor het gemiddelde 0 is. Er kan geen 0 worden ingevuld omdat dan het hele effect wegvalt. Om die reden is er voor 1 gekozen. Er wordt voor de andere variabelen 0 ingevuld om de rest constant te houden. Voor continue variabelen is 0 het

13 juli 2023

gemiddelde van een gecentreerde variabele, en voor categorische variabelen is het de referentiegroep.

Kans op tevredenheid voor mensen zonder een sociaal netwerk (sociaal netwerk = nee)

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,005 * 0 - 0,406 * 0 - 0,147 * 0 + 0,165 * 0 - 0,146 * 0 + 0,093 * 0 + 0,068 * 0 - 0,055 * 1 - 0,200 * 0 + 0,552 * 0 + 0,311 * 0 + 0,216 * 0 = -2,088$$
$$\text{Kans} = \frac{e^{-2,088}}{1 + e^{-2,088}} = 0,110$$

Kans op tevredenheid voor mensen met min of meer een sociaal netwerk (sociaal netwerk = min of meer)

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,005 * 0 - 0,406 * 0 - 0,147 * 0 + 0,165 * 0 - 0,146 * 0 + 0,093 * 0 + 0,068 * 0 - 0,055 * 1 - 0,200 * 1 + 0,552 * 0 + 0,311 * 1 + 0,216 * 0 = -1,977$$
$$\text{Kans} = \frac{e^{-1,977}}{1 + e^{-1,977}} = 0,122$$

Kans op tevredenheid voor mensen met een sociaal netwerk (sociaal netwerk = ja)

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,005 * 0 - 0,406 * 0 - 0,147 * 0 + 0,165 * 0 - 0,146 * 0 + 0,093 * 0 + 0,068 * 0 - 0,055 * 1 - 0,200 * 0 + 0,552 * 1 + 0,311 * 0 + 0,216 * 1 = -1,32$$
$$\text{Kans} = \frac{e^{-1,32}}{1 + e^{-1,32}} = 0,211$$

Op basis van de kansen kunnen we afleiden dat de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid per categorie groter wordt, dit wijst op een moderatie. De kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid is het laagst voor mensen die geen sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen. De kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid is het hoogst voor mensen die wel een sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen.

Echter, het enige resultaat dat hier significant is, is de interactie van financieel rondkomen van huishoudens met min of meer een sociaal netwerk. De overige resultaten zijn niet significant waardoor de hierboven genoemde conclusie te kort door de bocht is. Omdat er weinig significant resultaten zijn gevonden kan er niet met zekerheid gesteld worden dat hier sprake is van een moderatie.

De moderatie

Ook de kansen uit de log-odds van de moderatie zullen worden berekend. Om te controleren of er sprake is van een moderatie zal de kans op tevredenheid met het huidige regeringsbeleid worden berekend in 6 formules, met steeds andere waarden voor het financieel rondkomen van huishoudens en de mate van betrokkenheid van het sociale netwerk. Deze formules bestaan uit iedere combinatie van 2 waarden van financieel rondkomen (1 en 10) en de 3 mogelijke waarden van het sociale netwerk (nee, min of meer en ja). Per formule zal worden aangegeven welke combinatie wordt berekend, en wat deze inhoudt. Omdat het enkel gaat om de variabelen die betrokken zijn bij de moderatie zal voor de overige variabelen in het model 0 worden ingevuld, waardoor er een ingekorte formule ontstaat. In de formule staan nu enkel nog de constante, het financieel rondkomen van huishoudens, een sociaal netwerk waar men op kan terugvallen, en de interactie tussen deze twee variabelen:

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,055 * \text{rondkomen} - 0,200 * \text{SNmm} + 0,311 * \text{rondkomen}$$

SNmm

Of:

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,055 * \text{rondkomen} + 0,552 * \text{SNja} + 0,216 * \text{rondkomen}$$

SNja

Voor de variabele financieel rondkomen van huishoudens zullen de waarden 1 en 10 worden ingevuld. 1 geeft aan dat een huishouden niet goed kan rondkomen, en 10 geeft aan dat een huishouden wel goed kan rondkomen. Voor de dummyvariabelen van het hebben van een sociaal netwerk worden de waarden 0 en 1 ingevuld. Hierbij kan er worden gekeken naar het verschil tussen mensen die geen, min of meer en wel een sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen. Op deze manier kan er worden gekeken naar zowel het effect van de interactie, als het effect van de variabelen zelf.

De kans op tevredenheid voor huishoudens die financieel niet rond kunnen komen, en zonder sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen (rondkomen = 1, sociaal netwerk = 0)

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,055 * 1 - 0,200 * 0 + 0,311 * 0 = -2,088$$

$$\text{Kans} = \frac{e^{-2,088}}{1 + e^{-2,088}} = 0,110$$

13 juli 2023

De kans dat een huishouden tevreden is met het huidige regeringsbeleid gegeven dat ze slecht kunnen rondkomen en geen sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen is 11,0%

De kans op tevredenheid voor huishoudens die financieel wel rond kunnen komen, maar zonder sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen (rondkomen = 10, sociaal netwerk = 0)

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,055 * 10 - 0,200 * 0 + 0,311 * 0 = -1,483$$

$$\text{Kans} = \frac{e^{-1,483}}{1 + e^{-1,483}} = 0,185$$

De kans dat een huishouden tevreden is met het huidige regeringsbeleid gegeven dat ze goed kunnen rondkomen en geen sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen is 18,5%

De kans op tevredenheid voor huishoudens die financieel niet rond kunnen komen, en met min of meer een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen (rondkomen = 1, sociaal netwerk 'min of meer' = 1)

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,055 * 1 - 0,200 * 1 + 0,311 * 1 = -1,977$$

$$\text{Kans} = \frac{e^{-1,977}}{1 + e^{-1,977}} = 0,121$$

De kans dat een huishouden tevreden is met het huidige regeringsbeleid gegeven dat ze slecht kunnen rondkomen en min of meer een sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen is 12,1%

De kans op tevredenheid voor huishoudens die financieel wel rond kunnen komen, en met min of meer een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen (rondkomen = 10, sociaal netwerk 'min of meer' = 1)

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,055 * 10 - 0,200 * 1 + 0,311 * 10 = 0,327$$

$$\text{Kans} = \frac{e^{0,327}}{1 + e^{0,327}} = 0,581$$

De kans dat een huishouden tevreden is met het huidige regeringsbeleid gegeven dat ze goed kunnen rondkomen en min of meer een sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen is 58,1%

De kans op tevredenheid voor huishoudens die financieel niet rond kunnen komen, en met een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen (rondkomen = 1, sociaal netwerk 'ja' = 1)

$$\text{Log odds } \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,055 * 1 + 0,552 * 1 + 0,216 * 1 = -1,32$$

13 juli 2023

$$Kans = \frac{e^{-1,32}}{1 + e^{-1,32}} = 0,211$$

De kans dat een huishouden tevreden is met het huidige regeringsbeleid gegeven dat ze slecht kunnen rondkomen en een sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen is 21,1%

De kans op tevredenheid voor huishoudens die financieel wel rond kunnen komen, en met een sociaal netwerk waar ze op terug kunnen vallen (rondkomen = 10, sociaal netwerk 'ja' = 1)

$$Log\ odds \frac{p(y=1)}{1-p(y=1)} = -2,033 - 0,055 * 10 + 0,552 * 1 + 0,216 * 10 = 0,129$$

$$Kans = \frac{e^{-1,32}}{1 + e^{-1,32}} = 0,532$$

De kans dat een huishouden tevreden is met het huidige regeringsbeleid gegeven dat ze goed kunnen rondkomen en een sociaal netwerk hebben waar ze op terug kunnen vallen is 53,2%

In het resultatenhoofdstuk (4.2.2) zijn deze kansen in een interactietabel weergegeven, en worden deze geïnterpreteerd.

Bijlage 5

In deze bijlage zal er worden ingegaan op het gebruik van de AI-software ChatGPT. Voor deze bachelors scriptie heb ik gebruik gemaakt van ChatGPT. Ik heb het enkel gebruikt in het resultatenhoofdstuk voor SPSS vragen en statistische interpretatie vragen. Om het geheugen op te frissen, en mezelf dingen bij te leren heb ik ChatGPT vragen gesteld over het uitvoeren van bepaalde processen in SPSS en hoe bepaalde statistieken geïnterpreteerd konden worden. Ik heb ChatGPT niet gebruikt voor literatuuronderzoek of andere inhoudelijke zaken met betrekking tot deze scriptie. Hieronder zal ik twee voorbeeldvragen inclusief antwoorden geven, die ik heb gebruikt voor deze scriptie.

“Hoe doe ik een t-toets voor 2 gemiddelden in SPSS?”

Hier zijn de stappen om een t-toets uit te voeren voor twee gemiddelden in SPSS:

Stap 1: Open SPSS en selecteer de dataset waarin de gegevens zijn opgeslagen.

Stap 2: Ga naar "Analyze" in de menubalk en selecteer "Compare Means" en vervolgens "Independent-Samples T Test".

Stap 3: Selecteer de variabele waarvoor je de t-toets wilt uitvoeren en sleep deze naar "Test Variables".

Stap 4: Klik op "Grouping Variable" en selecteer de variabele die de twee groepen onderscheidt (bijvoorbeeld groep 1 en groep 2).

Stap 5: Klik op "Define Groups" en geef aan welke waarde correspondeert met welke groep (bijvoorbeeld 1 voor groep 1 en 2 voor groep 2).

Stap 6: Klik op "Options" om aan te geven of je de resultaten wilt zien in een grafische vorm (zoals boxplots) en selecteer de gewenste opties.

Stap 7: Klik op "Continue" en vervolgens op "OK" om de analyse uit te voeren.

SPSS genereert dan een output bestand met de resultaten van de t-toets. Je kunt de uitvoer interpreteren om te bepalen of er een significant verschil is tussen de gemiddelden van de twee groepen en of de nulhypothese al dan niet wordt verworpen.

“Hoe interpreteer je een Hosmer-Lemeshow toets?”

De Hosmer-Lemeshow-toets is een statistische test die wordt gebruikt om de goede pasvorm van een logistisch regressiemodel te evalueren. Hieronder volgen de stappen voor het interpreteren van de Hosmer-Lemeshow-toets:

1. Verdeel de dataset in decielen: In deze stap wordt de dataset verdeeld in groepen op basis van decielen van de voorspelde waarschijnlijkheid. Dit betekent dat de dataset in tien groepen wordt verdeeld, waarbij elke groep een breedte heeft van 0,1 van de voorspelde waarschijnlijkheid.
2. Bereken de verwachte en waargenomen frequenties: Voor elke groep berekenen we de verwachte en waargenomen frequenties. De verwachte frequentie is de voorspelde kans op gebeurtenissen in de groep, terwijl de waargenomen frequentie het aantal daadwerkelijk waargenomen gebeurtenissen in de groep is.
3. Bereken de Chi-kwadraat (χ^2) statistiek: De Hosmer-Lemeshow-toets berekent de χ^2 -statistiek op basis van de verwachte en waargenomen frequenties in elke groep.
4. Bepaal de p-waarde: Op basis van de χ^2 -statistiek en het aantal vrijheidsgraden in het model wordt een p-waarde berekend. Deze p-waarde geeft de kans aan dat de verschillen tussen de verwachte en waargenomen frequenties in de verschillende groepen door toeval zijn ontstaan en niet door de model-specificatie.
5. Conclusie: Als de p-waarde klein is (typisch kleiner dan 0,05), dan verwerpen we de nulhypothese dat er geen verschil is tussen de verwachte en waargenomen frequenties, en concluderen we dat er bewijs is voor een slechte pasvorm van het logistische regressiemodel. Als de p-waarde groot is (typisch groter dan 0,05), dan kunnen we de nulhypothese niet verwerpen en concluderen we dat het logistische regressiemodel een goede pasvorm heeft.

Per vraag ben ik steeds eerst nagegaan of de output van ChatGPT klopt. Dat heb ik gedaan met mijn eigen achtergrondkennis en leerstof uit statistiek 1 t/m 3 en door dit te vragen aan studentassistenten van statistiek. De output van ChatGPT kwam niet altijd overeen met wat wij hebben geleerd bij statistiek. Pas wanneer er bevestigd was dat de output klopte, heb ik de stappen in SPSS uitgevoerd en toegepast in het resultatenhoofdstuk.

Bij het gebruik van ChatGPT heb ik de verantwoordelijkheid als wetenschappelijk onderzoeker genomen door kritisch te blijven en zelf na te denken over de output van het programma voordat het gebruikt werd.